

Pk-yrittäjäbarometri

kevät 2012

ESIPUHE

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keski suurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkaistaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Kevään 2012 Pk-yritysbarometri perustuu 3 900 pk-yrityksen vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalais-

ten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Tässä raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, suhdannetilanteeseen sopeutumista ja rahoitus tilannetta.

Ajankohtaisilla kysymyksillä on tällä kertaa selvitetty yritysten maksuongelmia, suunnitelmia toiminnan siirtämisestä Viroon sekä käännetyn arvonlisäveron vaikutuksia.

Helsingissä 14.2.2012

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Markku Wallin
osastopäällikkö
Työ- ja elinkeinoministeriö

TIIVISTELMÄ

Pk-yritysten arviot alkaneen vuoden talouskehityksestä ovat varovaiset. Lähimmän 12 kuukauden suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku painui nolnaan, kun sekä suhdanteiden paranemista että niiden heikkenemistä odottavia yrityksiä on 22 prosenttia Pk-yritysbarometrin vastaajista. Vuosi sitten vastaava saldoluku oli +34 ja vielä edellisessä barometrissa +24. Varovaisimpia ovat rakennusalan pk-yritykset, ja eniten optimismia löytyy palvelualalta, jonka saldoluku on edelleen positiivinen.

Liikevaihdon kasvu hiipuu, investoinnit vähenevät

Odotukset liikevaihdon kehityksestä tänä vuonna ovat selvästi pitkän ajan keskiarvon alapuolella. Heikentynyt talouden tila ja tarve finanssipolitiikan kiristämiseen ovat lisänneet varovaisuutta. Barometrin vastaajista 41 prosenttia arvioi kuitenkin liikevaihtonsa kasvavan. Osuus on 10 prosenttiyksikköä alempi kuin edellisessä barometrissa.

Palvelualoilla näkymät ovat muita toimialoja valoisammat ja myös saldoluvun lasku edellisestä barometrissa pienin. Liikevaihdoltaan ja henkilömäärältään suurimmat palveluyritykset ovat kaikkein toiveikkaimmat: niistä runsaat 55 prosenttia uskoo liikevaihtonsa kasvavan.

Kotimaisten investointien alamäki uhkaa jatkuu, kun pk-yritysten investointiodotuksia peilaava saldoluku laski viidellä yksiköllä tasolle -5. Talouden uudistumiseen ja kasvuun tarvittavien investointien määrä on tänä vuonna jäämässä valitettavan pieneksi.

Teollisuudessa saldoluvun lasku oli vähäisin, ja investointeja lisääviä ja vähentäviä oli täsmälleen yhtä paljon. Myönteistä on se, että kansainvälisillä markkinoilla toimivien teollisuusyritysten saldoluku on +11, kun 30 prosenttia niistä aikoo lisätä investointejaan.

Palvelut työllistävät, vienti suurten varassa

Barometrin muihin suhdanneosiin verrattuna pk-yritysten henkilöstöodotukset ovat edelleen pysyneet vakaamina ja positiivisempina. Joka viides pk-yritys aikoo tänäkin vuonna lisätä henkilökuntansa määrää.

Työllisyys on tänä vuonna entistä enemmän palvelualojen varassa. Palvelut ovat barometrissa ainoa toimiala, jolla pk-yritysten henkilöstöodotukset ovat nyt viime syksyä korkeammat. Palvelualojen nousun vastapainoksi rakentamisen henkilöstöodotusten saldoluku putosi nolnaan. Vielä tätä suurempi lasku oli teollisuudessa, jossa saldoluku laski lukemaan +6.

Vientiä harjoittavien pk-yritysten osuus on hieman vähentynyt. Teollisuuden vientiyritysten osuus alitti syksyn barometrissa 60 prosentin rajan, ja nyt vastaava osuus on 57 prosenttia.

Odotukset viennin kehityksestä tämä vuonna ovat melko varovaiset. Viennin arvoa mittaava saldoluku on nyt kolme yksikköä alempi kuin syksyllä. Pudotus tulee lähes kokonaisuudessaan teollisuudesta, jossa saldoluku laski kymmenellä yksiköllä. Laskusta huolimatta viennin kasvuun luottavia on edelleen runsas kolmannes teollisuuden pk-yrityksistä.

Vahvimmat vientiodotukset ovat vähintään 2 miljoonan euron liikevaihtoon yltävillä teollisuusyrityksillä. Niistä 45 prosenttia arvioi vientinsä kasvavan tänä vuonna.

Kasvuhakuisuus ja työllistämisen esteet ennallaan

Yritysten kasvuhakuisuus on epävarmoissa talouden oloissa lievästi laskenut. Eniten tämä näkyy teollisuudessa. Kasvuhakuisuus on keskimääräistä yleisempää nuorissa ja suuremmissa pk-yrityksissä. Lähes joka kymmenes pk-yritys ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuinen.

Niiden yritysten osuus, joilla ei ole tarvetta työllistää, on hieman noussut. Barometrin mukaan 29 prosentilla pk-yrityksistä ei nyt ole tarvetta työllistää, kun vuosi sitten osuus oli 26 prosenttia. Työllistämistarpeet ovat vähentyneet kaupassa sekä teollisuudessa, jossa palkkataso on noussut aiempaa suuremmaksi työllistämisen esteeksi.

Nuorten työllistymisessä esteiksi nousivat työelämävalmiuksien ja ammatillisen osaamisen puute. Sen sijaan julkisuudessa esillä ollut nuorten heikko sitoutuminen työhön ei barometrin tulosten mukaan ole merkittävimpien työllistämisen esteiden joukossa.

Rahoitusta tarvitaan käyttöpääomaksi

Epävarma talouden tila ja heikentyneet investointiodotukset pitävät pk-yritysten rahoituksen kysynnän melko varovaisena. Erityisesti teollisuudessa aikomukset hakea ulkoista rahoitusta ovat vähentyneet viime syksystä.

Rahoituksen rakenne on hieman uudistumassa. Huomion arvoista on pk-yritysten vähitellen kasvava kiinnostus pääomasijoittajia kohtaan. Voimakkaasti kasvuhaikuisista ulkoista rahoitusta suunnittelevista yrityksistä jo 36 prosenttia nimeää pääomasijoittajat mahdollisiksi rahoittajiksi. Aiemmissa barometreissa vastaava osuus on ollut 21–23 prosenttia.

Rahoituksen käyttötarkoituksessa eri kohteiden keskinäinen järjestys on pysynyt ennallaan. Käyttöpääoman tarve on edelleen suurin, joskin prosenttiosuus ulkoista rahoitusta tarvitsevien joukossa on kaksi prosenttiyksikköä alempi kuin syksyllä.

Suunnitelmat rahoituksen hakemisesta investointeihin ovat entisellään. Vain joka seitsemäs rahoitusta hakeva pk-yritys aikoo käyttää sitä erilaisiin investointeihin.

Joka neljäs rahoituksen hakemista kaavaileva pk-yritys aikoo hakea Finnveran suhdannelainaa tai -takausta. Osuus on selvästi alentunut kolmen vuoden takaisesta tilanteesta, mutta Finnveran suhdannerahoitukselle on kuitenkin selvä tarve erityisesti teollisuudessa sekä suurimmassa pk-yrityksissä. Vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna yli 50 hengen yritysten mielenkiinto Finnveraa kohtaan on kasvanut.

Käännetty ALV ei pure harmaaseen talouteen

Rakennusalalla siirryttiin käännetyn arvonlisäverotuksen piiriin 1.4.2011. Muutos vaikuttaa myös muihin rakentamisen kanssa yhteistyössä oleviin toimialoihin. Muutoksen ensivaikutukset yritysten hallinnolliseen taakkaan ovat barometrin mukaan olleet pelättyä vähäisemmät. Vastajista 69 prosenttia on sitä mieltä, että hallinnollisen taakan lisääntyminen on kohtuullista tai se ei ole lisääntynyt lainkaan. Toisaalta 7 prosenttia pk-yrityksistä pitää muutoksen aiheuttamaa lisätyötä kohtuuttomana.

Käännetyn arvonlisäveron tavoitteena on torjua harmaata taloutta, mutta siitä on toistaiseksi vain vähän havaintoja. Järjestelmän piirissä olevista pk-yrityksistä 85 prosenttia ei usko tai ei osaa sanoa onko järjestelmä vaikuttanut harmaaseen talouteen. Pessimistisin käsitys järjestelmän toimivuudesta on rakennusalalla, jossa 59 prosenttia yrityksistä ei katso käännetyn arvonlisäveron vaikuttaneen harmaaseen talouteen mitenkään.

Viro kiinnostaa monista syistä

Suomalaisyritysten määrä Virossa on kasvanut viime vuosina. Ilmiö on tuttu myös pk-kentässä. Yrityksistä 5 prosenttia ilmoitti harjoittavansa omaa toimintaa Virossa. Syyt siellä toimimiseen ovat moninaiset ja ne liittyvät muun muassa yritysten kansainvälistymiseen, työvoimaan ja verotukseen.

Alemmat työvoimakustannukset on 32 prosentille ja työvoiman saatavuus 14 prosentille yrityksiä syy Viroom hakeutumiseen. Sen sijaan paljon esillä olleen yritysveroituksen nimesi 10 prosenttia yrityksistä syyksi toimia Virossa. Teollisuudelle tärkein peruste Virossa toimimiseen on alemmat työvoimakustannukset ja rakennusalalle työvoiman saatavuus.

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjät ry
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221

TÄMÄN RAPORTIN
OVAT LAATINEET
SUOMEN YRITTÄJIEN:

varatoimitusjohtaja
Timo Lindholm

ekonomisti
Petri Malinen

ympäristöekonomisti
Sampo Seppänen

Taitto:
suunnittelija
Lea Hult, Suomen Yrittäjät

Painopaikka:
Painomerkki Oy, Helsinki

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe	1
Tiivistelmä	2
Sisällysluettelo	4
1. Pk-yritysbarometrin aineisto ja ennustekyky	5
2. Pk-yritykset kansantaloudessa	7
3. Suhdanteet	8
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	8
3.2 Liikevaihto	10
3.3 Kannattavuus	11
3.4 Vakavaraisuus	12
3.5 Investoinnit	13
3.6 Tuotekehitys	14
3.7 Henkilökunnan määrä	15
3.8 Vienti	16
3.9 Tuonti	17
3.10 Tuotantokustannukset	18
3.11 Inflaatio-odotukset	19
4. Toimintaympäristö, kasvuhakuisuus ja sopeutuminen	21
4.1 Pk-yritysten kasvustrategiat	21
4.2 Työllistämisen esteet	22
4.3 Ulkoinen rahoitus ja sen käyttö	24
4.4 Maksuvaikkeudet	28
4.5 Suhdannetilanteeseen sopeutuminen	29
4.6 Käännetty arvonlisäverotus	32
4.7 Suomalaisyritysten toimiminen Virossa	34
5. Yhteenvedo alueellisista tuloksista	36
Pk-yritysbarometrin aluejako	37

1. PK-YRITYSBAROMETRIN AINEISTO JA ENNUSTEKYKY

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keskisuurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien taloudellisten tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdaneksymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta sekä työllistämisen esteitä. Barometrissa käsitellään aina myös ajankohtaisia teemoja – tällä kertaa yritysten maksuvaikeuksia, yri-

tysten toimintaa Virossa sekä ensikokemuksia käännetystä arvonlisäverosta.

Innolink Research Oy teki kevään 2012 Pk-yritysbarometrin internet- ja puhelinkyselynä joulutammikuussa 2011-2012. Vastaajina olivat 3 900 suomalaisen pk-yrityksen edustajat. Otantakehikkona on käytetty toimialaluokitusta TOL 2008 sekä Fonecta ProFinder -yritystietokantaa. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pk-yritysten todellista rakennetta.

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n =	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	580	15
	Rakentaminen	472	12
	Kauppa	759	19
	Palvelut	2089	54
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	1896	49
	5–9 henkilöä	796	21
	10–19 henkilöä	559	14
	20–49 henkilöä	391	10
	50 – henkilöä	235	6
LIIKEVAIHTO	Alle 0,20 milj. euroa	1199	31
	0,20–0,49 milj. euroa	646	17
	0,50–1,49 milj. euroa	919	24
	1,50 – milj. euroa	1097	28
ALUE (MAAKUNTA)	Helsinki	462	12
	Pääkaupunkiseutu	223	6
	Uusimaa	338	9
	Varsinais-Suomi	285	7
	Satakunta	129	3
	Kanta-Häme	181	5
	Päijät-Häme	110	3
	Pirkanmaa	444	11
	Kymenlaakso	135	3
	Etelä-Karjala	65	2
	Etelä-Savo	82	2
	Pohjois-Savo	193	5
	Pohjois-Karjala	131	3
	Keski-Suomi	225	6
	Etelä-Pohjanmaa	216	6
	Keski-Pohjanmaa	120	3
	Pohjois-Pohjanmaa	171	4
	Pohjanmaa	182	5
	Kainuu	60	2
	Lappi	148	4
VASTAAJAN ASEMA	Yrittäjä	3150	82
	Palkattu toimitusjohtaja	615	16
	Muu	98	3
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	2005–	838	24
	2000–2004	516	15
	1990–1999	1022	29
	–1989	1163	33
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	319	8
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	1607	42
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1243	33
	Ei kasvutavoitteita	550	15
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	73	2
YHTEENSÄ		3900	100

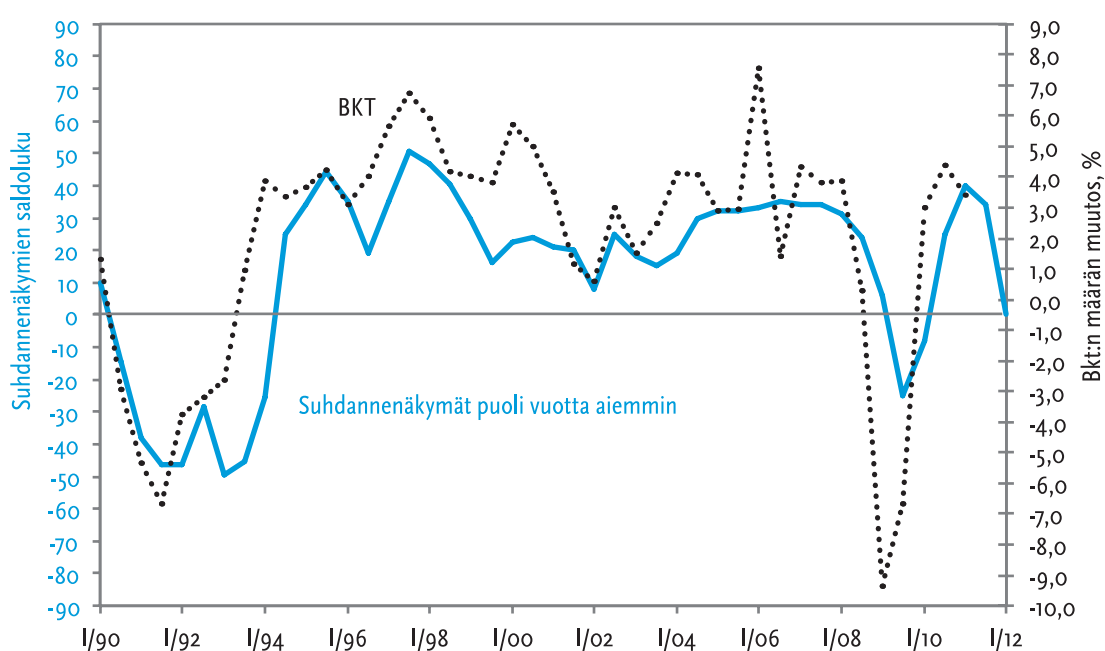
Laajalla pk-yritysten odotuksia kuvaavalla aineistolla pyritään ennakoimaan talouden suhdannekäänteitä sekä kiinnittämään huomiota talouspolitiikan toimiin, joilla yritysten toimintaedellytyksiin voidaan vaikuttaa.

Barometrin kotimarkkinayrityksiin painottuvassa otoksessa pk-yritysten suhdannevaihtelut ovat yleensä seuranneet suurten vientiteollisuusyritysten kehitystä viiveellä. Tässä barometrissa rakennusalan odotukset heikkenivät eniten, kun taas palvelualoilla toimintaympäristön muu-

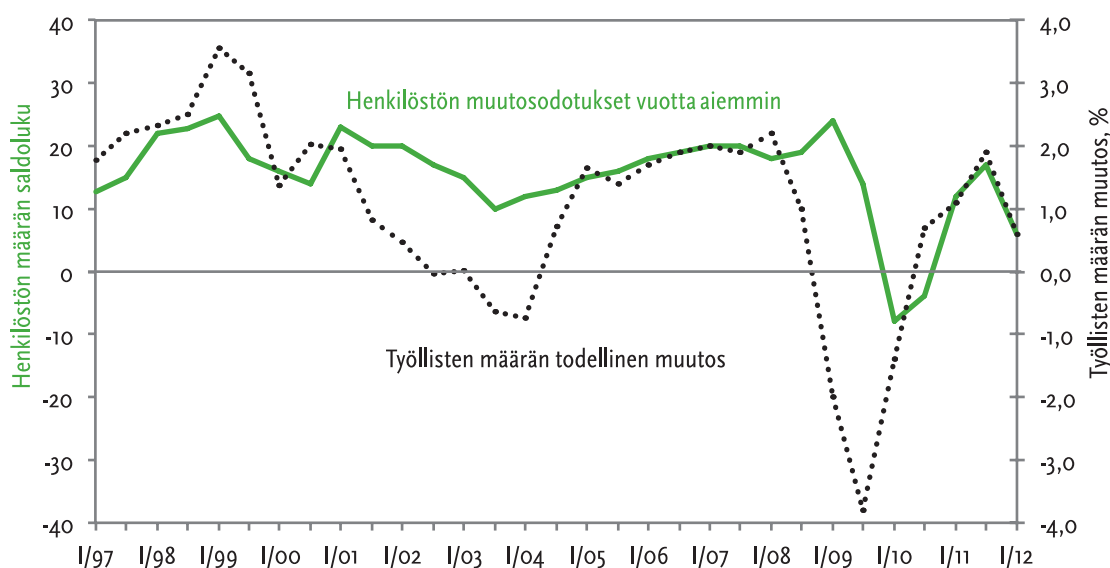
tosten arvioidaan olevan loivempia ja odotukset ovat hie- man muita toimialoja positiivisemmat.

Pk-yritysten odotukset heikkenivät jo vuosi sitten kevään 2011 Pk-yritysbarometrissa, ja syksyllä näkymät synkkenivät entisestään. Nyt talouskehityksen epävarmuus näkyy kaikilla toimialoilla. Myönteisen poikkeuksen muodostavat pk-yritysten henkilöstöodotukset: henkilömäärää lisääviä pk-yrityksiä on edelleen enemmän kuin sitä vähentäviä.

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, suhdannenäkymät ja bkt

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, odotukset henkilöstömäärästä ja työllisyys

2. PK-YRITYKSET KANSANTALOUDESSA

Tilastokeskuksen tuoreimman yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan Suomessa oli vuonna 2010 hieman alle 319 000 yritystä. Ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja yrityksiä oli vajaat 263 000. Edelliseen vuoteen verrattuna yritysten lukumäärä väheni noin 1 500:lla. Viime vuosikymmenen aikana yritysten määrän vuosittainen nettokasvu on ollut keskimäärin 5 000.

Alle 10 henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yritys-kannasta oli vuonna 2010 runsaat 93 prosenttia. Kaikkien pk-yritysten eli alle 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus pysyi ennallaan ja oli 99,8 prosenttia.

Suomalaisten yritysten liikevaihtoa kertyi toissa vuonna 350 miljardia euroa. Vuoteen 2009 verrattuna nousu talouskriisistä lisäsi liikevaihtoa hieman yli 4 prosenttia. Koko pk-sektorin liikevaihto-osuus vuonna 2010 oli 52 prosenttia.

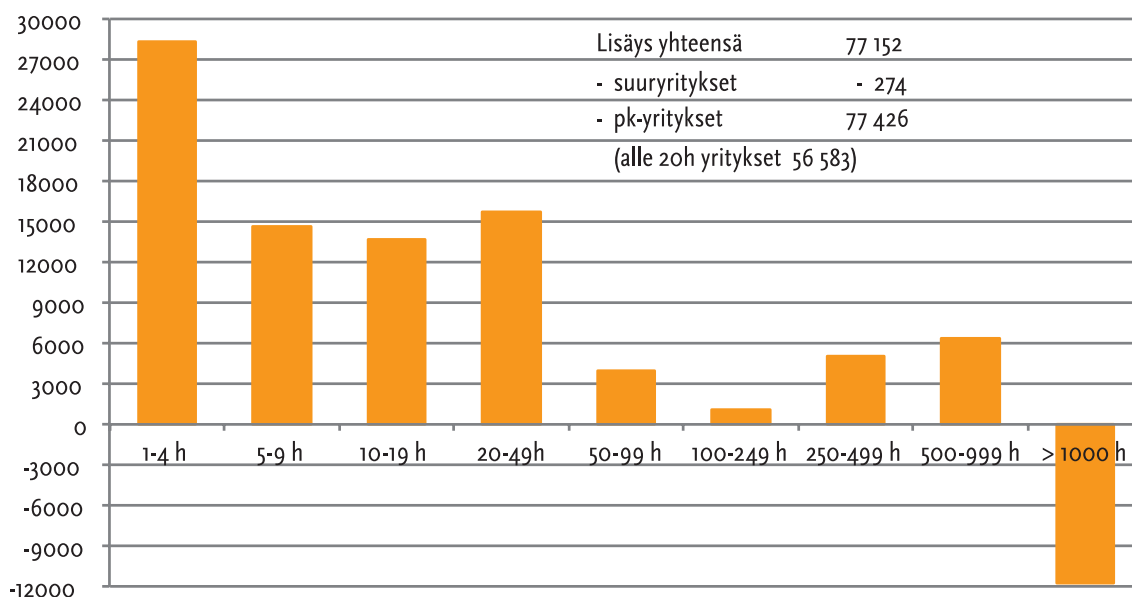
Suomalaiset voittoa tavoittelevat yritykset (pl. maatalous) työllistivät toissa vuonna 1 376 600 henkilöä, kun työllisten määrä muunnetaan kokopäiväisiksi työpaikoiksi. Mikroyritysten osuus tästä työllisten määrästä oli tasan neljännes ja koko pk-sektorin vajaat 63 prosenttia.

Aikavälillä 2001–2010 yritysten työpaikkojen nettoliikitys kertyi kokonaisuudessaan pk-yrityksiin. Kaikkein eniten henkilöstön määrä kasvoi erittäin pienissä 1–4 henkilöä työllistävissä yrityksissä.

Sen sijaan suurissa, yli 250 henkilöä työllistävissä yrityksissä henkilöstön määrä oli vuonna 2010 samansuuruisen kuin vuosikymmenen alussa, koska finanssi- ja talouskriisi vei eniten työpaikkoja nimenomaan suuryrityksistä.

Suuryritysten työllisten määrän kasvun pysähtymistä selittää osin monien toimintojen yhtiöittäminen ja ulkoistaminen. Vertailtaessa erikokoisten yritysten työllistävyyttä on myös muistettava, että yritykset siirtyvät kokoluokasta toiseen kasvun myötä.

Kuva 3: Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä vuosina 2001–2010. Tilastokeskus.

3. SUHDANTEET

Tässä osiossa tarkastellaan pk-yritysten odotuksia siitä, miten taloudellinen toimintaympäristö muuttuu seuraavien 12 kuukauden aikana: kuinka suhdannetilanteen arvioidaan muuttuvan ja miten pk-yritysten investoinnit sekä henkilökunnan määrä kehittyvät. Tarkastelun kohteena ovat myös yritystalouden tärkeimmät muuttujat kuten liikevaihto, kannattavuus ja vakavaraisuus.

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT

Pk-yritysten odotukset lähiajan talouskehityksestä kääntyivät laskuun jo syksyllä 2010, ja sama trendi jatkui viime syksynä ja myös tässä kevään 2012 barometrissa. Lähimmän 12 kuukauden suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku painui noltaan, kun sekä suhdanteiden paranemista että niiden heikkenemistä odottavia yrityksiä on 22 prosenttia barometrin vastaajista.

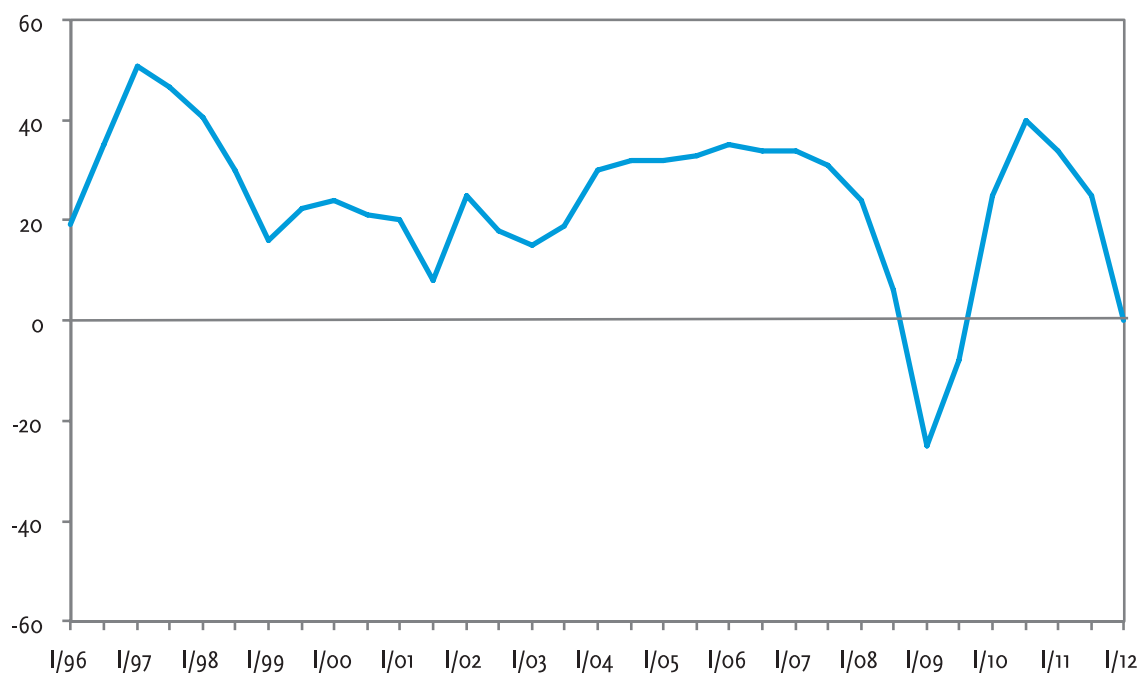
Vaikka syksy 2011 sujuikin pelättyä paremmin useimmissa pk-yrityksissä, ovat alkanutta vuotta koskevat näkemykset melko vaisuja. Varovaisimmat odotukset ovat rakennusosalalla, ja palvelut on nyt ainoa toimiala, jossa

suhdanteiden kohenemista odottavia kuin hieman enemmän kuin niiden heikentymiseen varautuvia.

Yritysten kokoluokittain positiivisimmat näkymät ovat mikroyrityksillä, joista noin joka neljäs arvioi suhdanteiden paranevan. Sitä vastoin pessimistisimmät odotukset ovat 20–49 henkeä työllistävillä teollisuusyrityksillä. Kansainvälisten markkinoiden epävarmuus heijastuu vahvimmin tähän yritysjoukkoon.

Huomion arvoista on myös se, että yli 20 vuotta toimineet pk-yritykset ovat odotuksissaan selvästi muita yrityksiä varovaisempia. Tämä näkemys korostui erityisesti pitkään toimineissa rakennusalan yrityksissä.

Kuva 4: **Suhdannenäkymät, saldoluku**

Taulukko 2: **Suhdannenäkömät seuraavan 12 kuukauden aikana**

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku ^{x/}
Kaikki yritykset	22	56	22	0
Toimialoittain				
Teollisuus	21	57	22	-1
Rakentaminen	16	55	29	-13
Kauppa	20	55	25	-5
Palvelut	24	56	20	4
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	57	32	11	46
Kasvuhakuiset	29	55	16	13
Asemansa säilyttäjät	12	58	30	-18
Ei kasvutavoitetta	7	69	24	-17
Toimintansa lopettavat	1	51	48	-47
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	23	59	18	5
5–9 henkilöä	25	55	20	5
10–19 henkilöä	21	52	27	-6
20–49 henkilöä	13	55	32	-19
yli 50 henkilöä	20	51	29	-9
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	13	59	28	-15
1990–1999	21	57	22	-1
2000–2004	23	58	19	4
2004 jälkeen	34	52	15	19

^{x/} Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

3.2 LIIKEVAIHTO

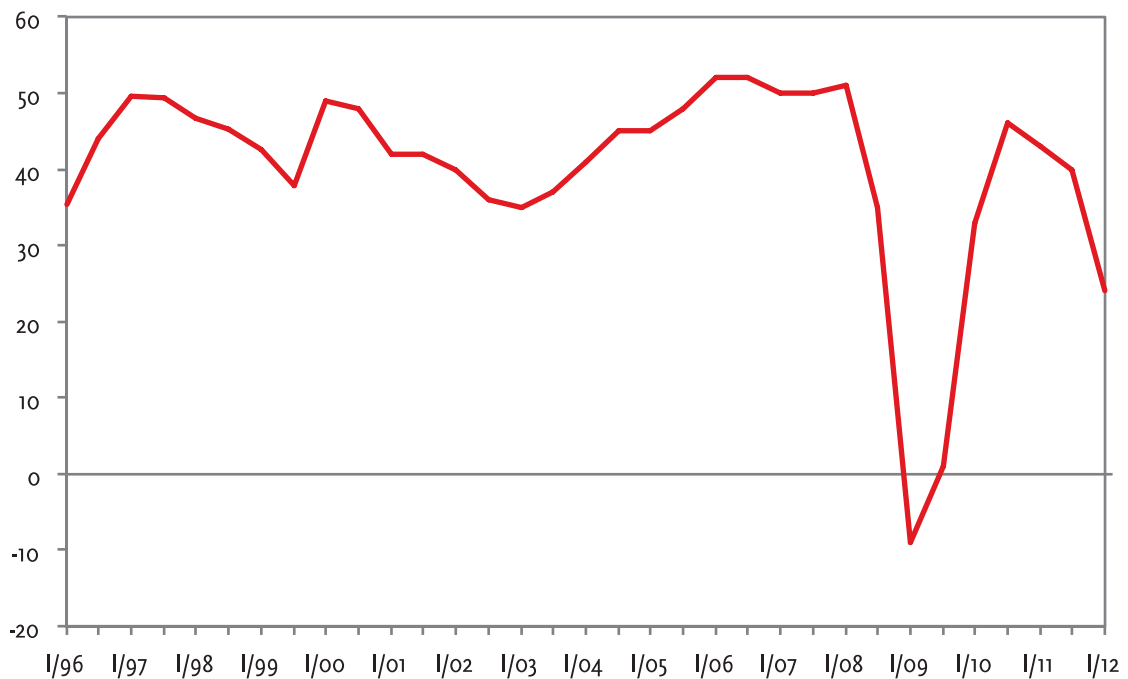
Odotukset liikevaihdon kehityksestä vuonna 2012 ovat selvästi pitkän ajan keskiarvon alapuolella. Heikentynyt talouden tila ja tarve finanssipolitiikan kiristämiseen ovat lisänneet varovaisuutta kaikilla toimialoilla. Barometrin vastaajista 41 prosenttia arvioi kuitenkin liikevaihtonsa kasvavan. Osuus on 10 prosenttiyksikköä alempi kuin edellisessä barometrissa.

Palvelualoilla näkymät ovat muita toimialoja valoisimmat ja myös saldoluvun lasku edellisestä baromet-

rista kaikkien pienin. Liikevaihdoltaan ja henkilömäärältään suurimmat palveluyritykset ovat kaikkein toiveikkaimmat: niistä runsaat 55 prosenttia uskoo liikevaihtonsa kasvavan.

Kaupan alan yritykset ovat odotuksissaan selvästi palveluyrityksiä varovaisempia, vaikka kuluttajien tulojen nousu kannattelee molempia toimialoja. Kaupan odotukset ovat myös hyvin yhtenäiset yrityskoosta riippumatta.

Kuva 5: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	41	42	17	24
Teollisuus	39	44	17	22
Rakentaminen	32	44	24	8
Kauppa	37	44	19	18
Palvelut	44	41	15	29

3.3 KANNATTAVUUS

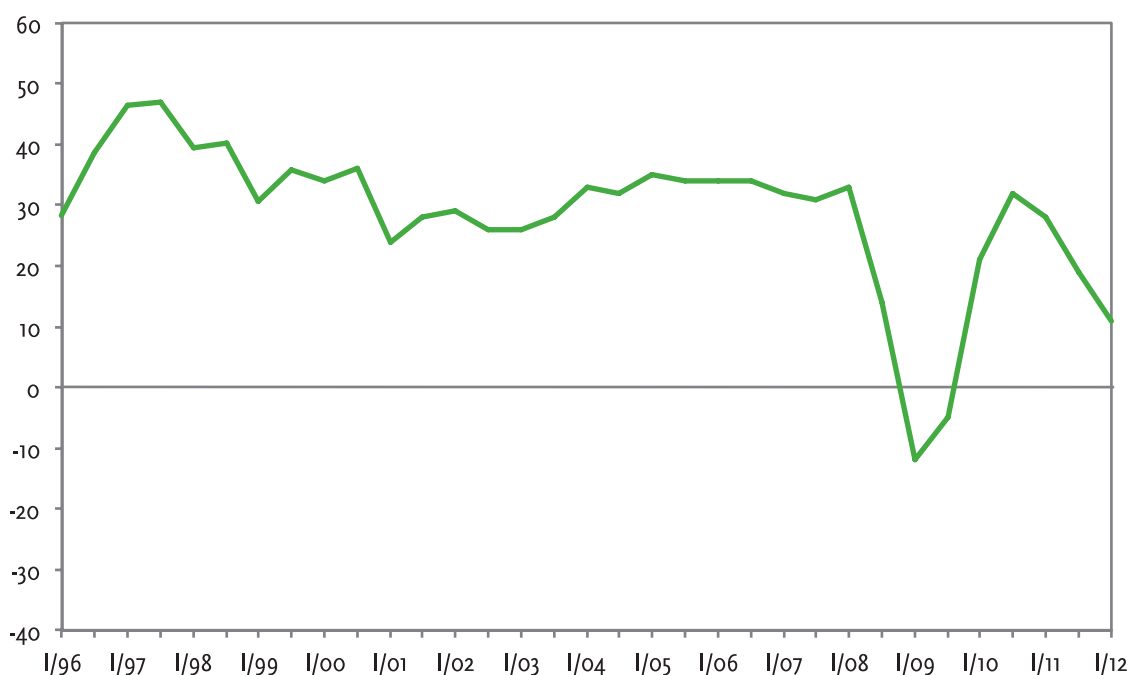
Talouden lyhyeksi jäänyt nousu vuoden 2009 jälkeen ei täysin palauttanut pk-yritysten kannattavuutta. Kannattavuusodotusten tuorein saldoluku +11 on suhteellisen matala ja 8 yksikköä alempi kuin edellisessä barometrissa.

Suurin lasku tapahtui teollisuudessa, jossa saldoluku on nyt vain +7, mikä on 18 yksikköä viime syksyä alempi. Tavaraviennin kasvun pysähtyminen loppuvuonna ja

tiukka kansainvälinen kilpailutilanne painavat teollisuuden pk-yritysten odotuksia.

Huoli kannattavuuden laskusta on yhteinen kaikilla aloilla. Noin joka viides pk-yritys kaikilla päätoimialoilla arvioi kannattavuutensa heikkenevän alkaneen vuoden aikana.

Kuva 6: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	31	49	20	11
Teollisuus	28	51	21	7
Rakentaminen	27	51	22	5
Kauppa	28	51	21	7
Palvelut	33	48	19	14

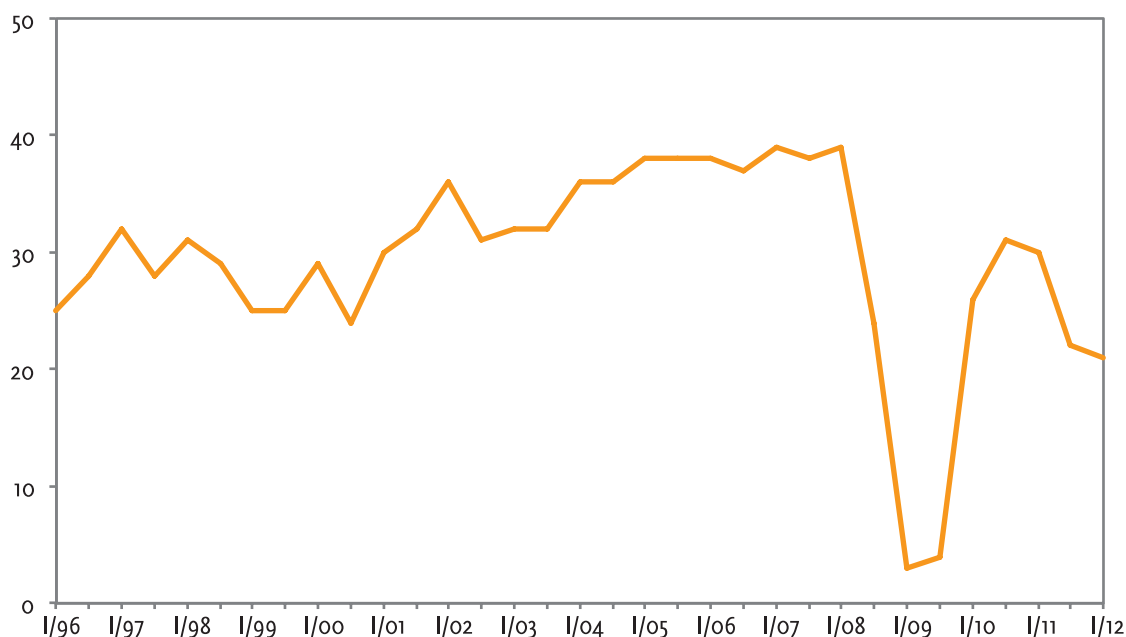
3.4 VAKAVARAIUUUS

Vakavaraisuuden kohdalla muutokset odotuksissa ovat oleellisesti pienemmät kuin yritystoiminnan muissa keskeisissä mittareissa. Saldoluku on nyt +21, mikä on vain yhden yksikön alempi kuin viime syksynä.

Vahvimmat odotukset vakavaraisuudesta on suurilla, yli 50 henkeä työllistävillä teollisuuden pk-yrityksillä. Niistä tasan puolet näkee vakavaraisuutensa kohenevan tänä vuonna.

Mikroyritykset ovat muita luottavaisempia varavaraisuutensa säilymisen suhteen. Toista ääripäätä edustavat jo yli 20 vuotta toimineet pienyritykset, joista joka viides arvioi taseensa vahvistuvan. Odotukset vakavaraisuuden laskusta koskevat joka kymmenettä yritystä ja näkemykset ovat lähes samanlaiset kaikissa vastaajaryhmissä.

Kuva 7: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	31	59	10	21
Teollisuus	29	61	10	19
Rakentaminen	31	59	10	21
Kauppa	29	61	10	19
Palvelut	31	59	10	21

3.5 INVESTOINNIT

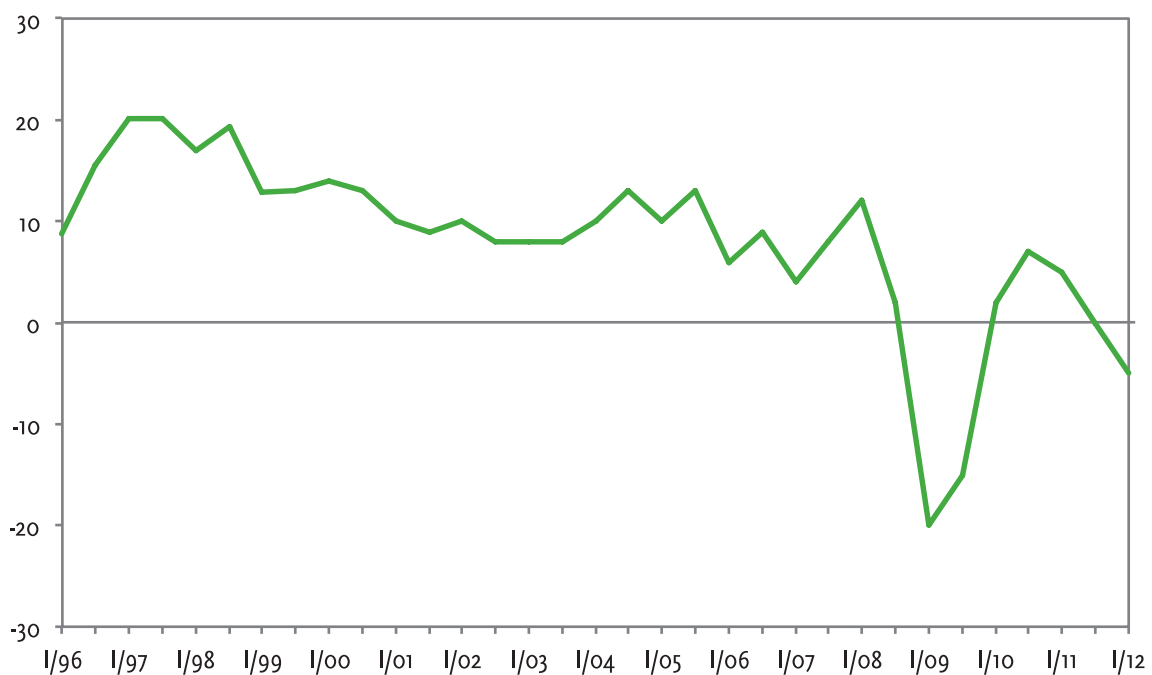
Kotimaisten investointien alamäki jatkuu. Pk-yritysten investointiodotuksia peilaava saldoluku laski viidellä yksiköllä tasolle -5. Negatiivinen saldoluku viittaa siihen, että talouden uudistumiseen ja kasvuun tarvittavien investointien määrä uhkaa jäädä liian pieneksi.

Teollisuudessa saldoluvun lasku oli pienin, 2 yksikköä, ja investointeja lisääviä ja vähentäviä on täsmälleen yhtä paljon. Rakennusalalla samoin kuin kaupassa ja palveluissa saldoluvut ovat miinuksella, ja lähes joka nel-

jäs näiden alojen yritys aikoo vähentää investointejaan tänä vuonna.

Myönteistä on se, että kansainvälisillä markkinoilla toimivien teollisuusyritysten saldoluku on +11, kun 30 prosenttia niistä aikoo lisätä investointejaan, vaikka osa niistä suuntautunee Suomen ulkopuolelle. Kansainvälisillä markkinoilla toimivien pk-yritysten joukko on tosin valitettavan pieni.

Kuva 8: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	17	61	22	-5
Teollisuus	21	58	21	0
Rakentaminen	19	55	26	-7
Kauppa	15	62	23	-8
Palvelut	17	62	21	-4

3.6 TUOTEKEHITYS

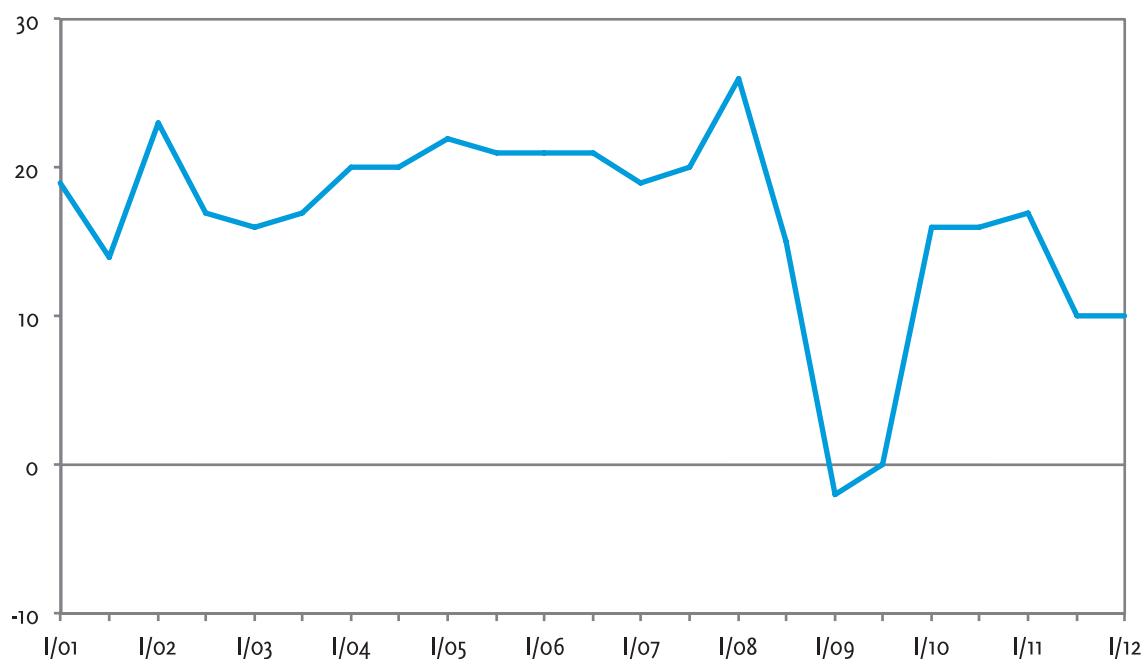
Epävarmat talousnäkymät jarruttavat tuotekehitystä. Tilanne ei kuitenkaan heikentynyt viime syksystä, sillä saldoluku pysyi nyt ennallaan +10:ssä. Itse asiassa tuotekehitystä lisäävien osuudet olivat nyt kaikilla toimialoilla muutamaa prosenttiyksikköä korkeammat kuin syksyllä.

Muiden alojen loivaa alamäkeä kompensoivat teollisuuden tuotekehitysodotukset, joiden saldoluku kohosi

hieman tasolle +16. Toimialan sisällä erottuvat kansainvälisesti toimivat yritykset, joista 45 prosenttia aikoo tänä vuonna lisätä tuotekehitystään.

Uusien tuotteiden kehittäminen on barometrin mukaan lähitulevaisuudessa selvästi normaalia vähäisempää, koska tuotekehitystä kuvaava saldoluku on vain puolet viime vuosikymmenellä vakiintuneesta tasosta.

Kuva 9: Tuotekehityspanostusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset tuotekehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	23	64	13	10
Teollisuus	27	62	11	16
Rakentaminen	18	66	16	2
Kauppa	20	66	14	6
Palvelut	25	63	12	13

3.7 HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ

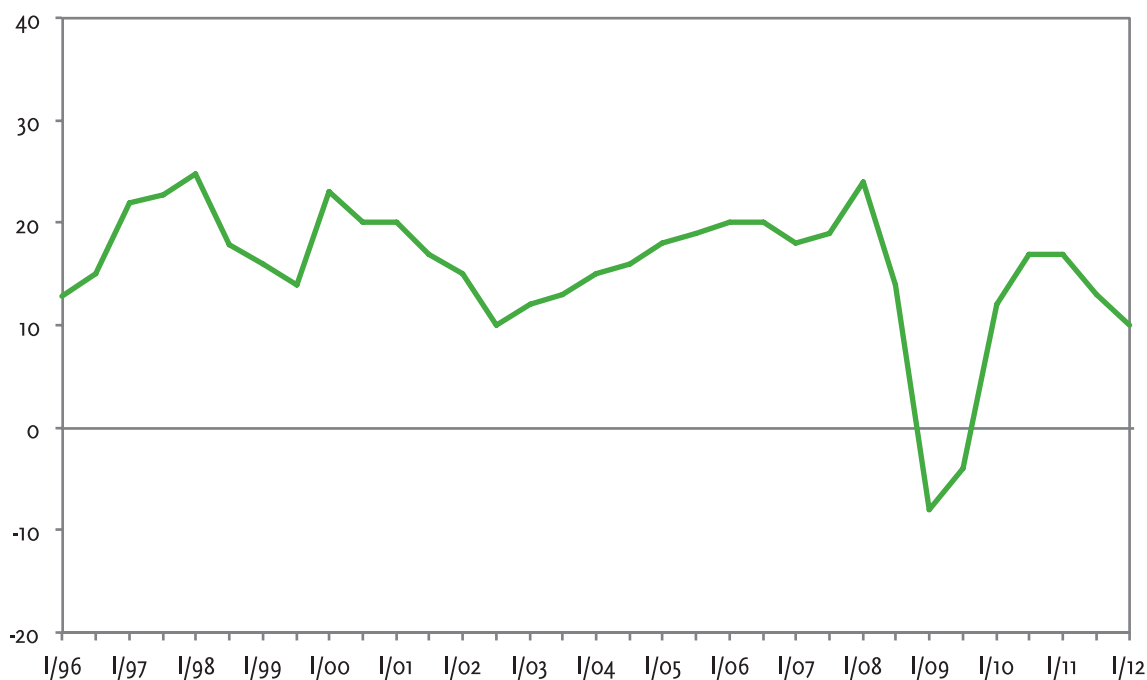
Työllisyys on tänä vuonna entistä enemmän palvelu-alojen varassa. Pk-yritysbarometrin mukaan palvelut on ainoa toimiala, jolla pk-yritysten henkilöstöodotukset ovat nyt viime syksyä korkeammat.

Erot odotuksissa ovat toimialojen kesken aiempaa suuremmat. Palvelu-alojen nousun vastapainoksi rakentamisen henkilöstöodotusten saldoluku putosi nolnaan.

Vielä suurempi lasku oli teollisuudessa, jossa saldoluku laski syksystä 12 yksiköllä lukemaan +6.

Suhteessa barometrin muihin osa-alueisiin henkilöstöodotukset ovat edelleen pysyneet vakaampina ja positiivisempina. Joka viides pk-yritys aikoo tänäkin vuonna lisätä henkilökuntansa määrää.

Kuva 10: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	20	70	10	10
Teollisuus	19	68	13	6
Rakentaminen	17	66	17	0
Kauppa	15	75	10	5
Palvelut	23	69	8	15

3.8 VIENTI

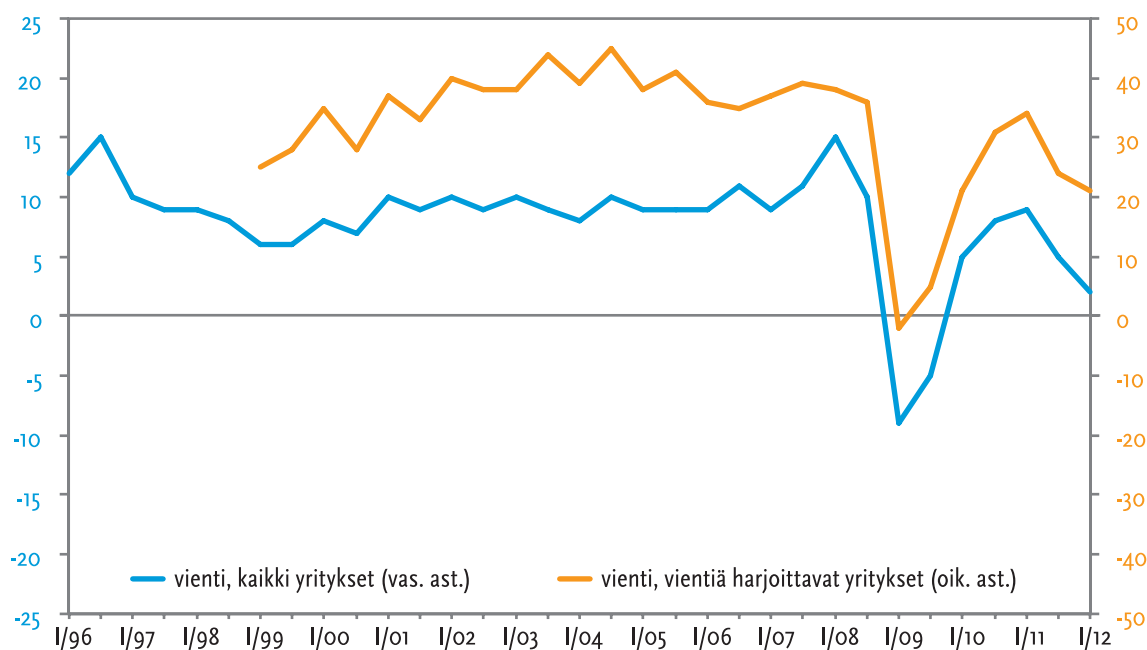
Vientiä harjoittavien pk-yritysten osuus on loivassa laskussa. Teollisuuden vientiyritysten osuus alitti syksyn barometrissa 60 prosentin rajan, ja nyt vastaava osuus on 57 prosenttia.

Odotukset viennin kehityksestä tämä vuonna ovat melko varovaiset. Viennin arvoa mittaava saldoluku on nyt +21, kolme yksikköä alempi kuin syksyllä. Pudotus tulee lähes kokonaisuudessaan teollisuudesta, jossa sal-

doluku laski kymmenellä yksiköllä. Laskusta huolimatta viennin kasvuun luottavia on edelleen runsas kolmannes teollisuuden pk-yrityksistä.

Vahvimmat vientiodotukset ovat vähintään 2 miljoonan euron liikevaihtoon ylävillä teollisuusyrityksillä. Niistä 45 prosenttia arvioi vientinsä kasvavan tämän vuoden aikana.

Kuva 11: Viennin arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 9: Vientiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Vientiä harjoittavat	29	57	12	32	23

Taulukko 10: Vientiyritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	34	53	13	21
Teollisuus	35	50	15	20
Rakentaminen	25	62	13	12
Kauppa	36	53	11	25
Palvelut	34	54	12	22

3.9 TUONTI

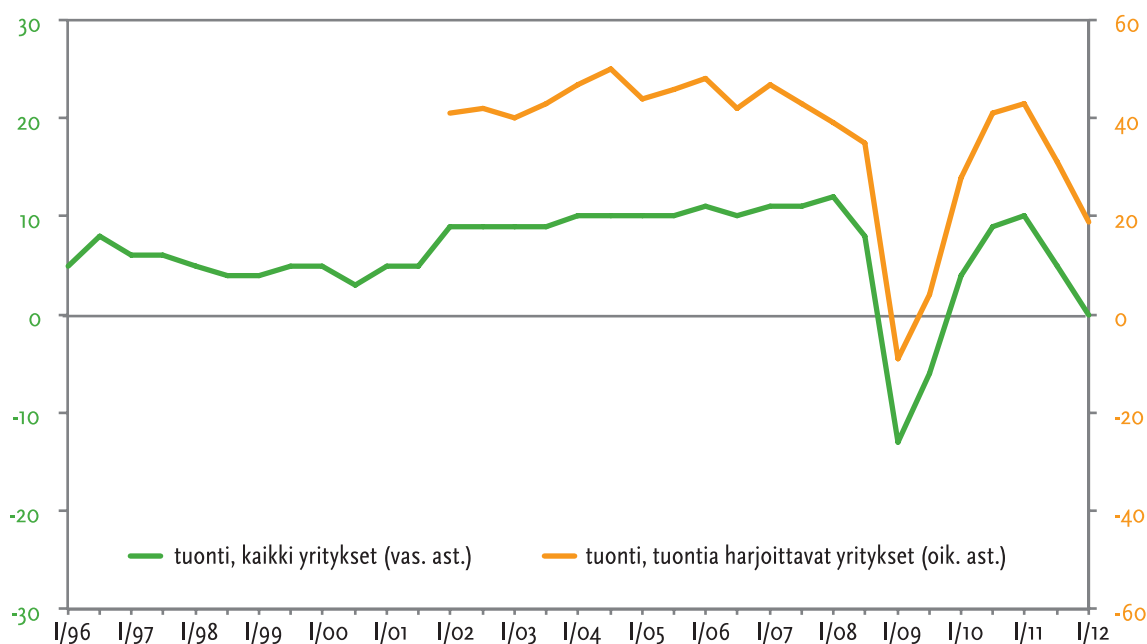
Tuonnin ja viennin kehitysodotukset ovat nyt keskenään yhtenäisemmät kuin viime syksynä. Tuontiodotukset ovat sopeutuneet aiempaa varovaisemmiksi tulleiden vientiodotusten kanssa. Saldoluvut ovat lähes samat, kun sekä viennin että tuonnin kasvuun luottaa joka kolmas ulkomaankauppaa harjoittava yritys.

Barometrin luvut viittaavat siihen, että tuonnin rakenne saattaa olla muuttumassa: kaupan alalla on aiem-

paa enemmän tuontiyrityksiä, mutta samalla toimialan tuontiodotukset ovat heikentyneet selvästi.

Teollisuudessa tuontiodotukset vaihtelevat selvästi yritysten kokoluokittain: mitä suurempi yritys on kyseessä, sitä vahvemmat odotukset tuonnin kasvusta ovat.

Kuva 12: Tuonnin arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 11: Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Suoraa tuontia harjoittavat	24	40	12	56	11

Taulukko 12: Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvon muutoksesta

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	33	53	14	19
Teollisuus	29	58	13	16
Rakentaminen	30	59	11	19
Kauppa	36	47	17	19
Palvelut	33	56	11	22

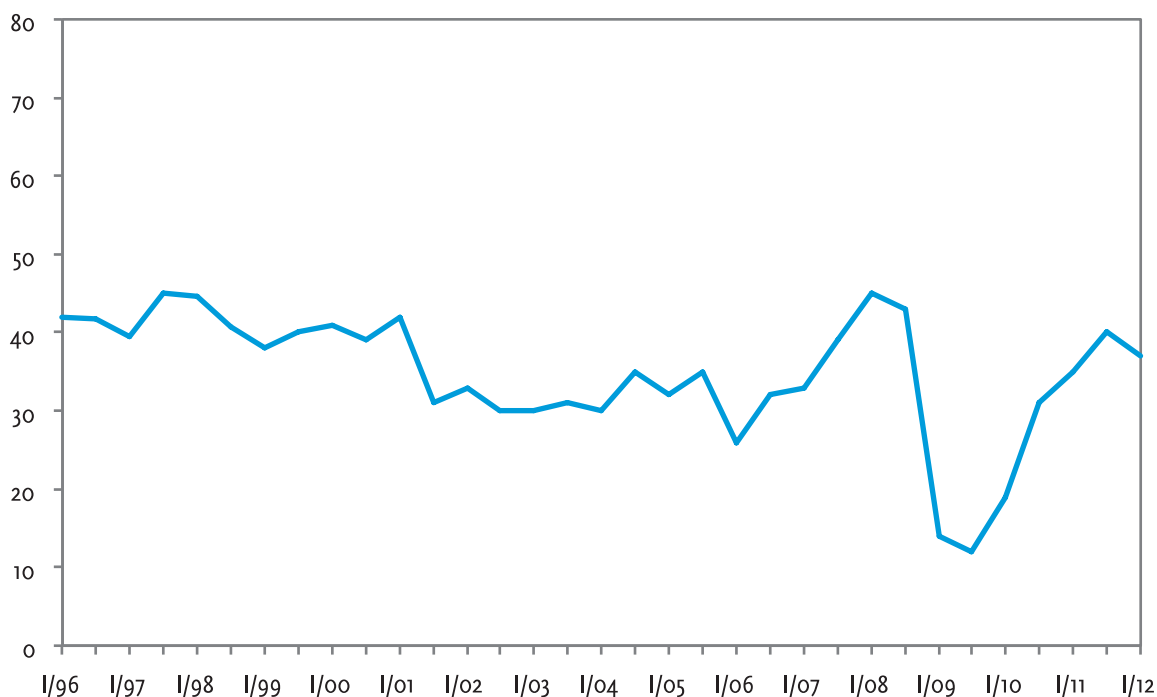
3.10 TUOTANTOKUSTANNUKSET

Arviot tuotantokustannusten noususta ovat hieman tasaantuneet. Saldoluku on nyt kolme yksikköä alempi kuin viime syksynä. Selvästi suurin muutos tapahtui teollisuudessa, jossa saldoluvun lasku oli 14 yksikköä.

Yleisestä trendistä poikkeaa palveluala, jonka pk-yritykset arvioivat tuotantokustannusten nousun suuremmaksi kuin edellisessä barometrissa.

Kustannusodotukset ovat toimialoittain melko lähellä toisiaan. Huoli tuotantokustannusten noususta epävarman kysynnän oloissa on linjassa pk-yritysten hyvin varovaisten kannattavuusodotusten kanssa. Vuodesta 2012 on muodostumassa tuloksen teon suhteen tiukka monille pk-yrityksille.

Kuva 13: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 13: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvavat %	Pysyvät ennallaan %	Alenevat %	Saldoluku
Kaikki yritykset	46	45	9	37
Teollisuus	46	42	12	34
Rakentaminen	47	44	9	38
Kauppa	40	52	8	32
Palvelut	48	43	9	39

3.11 INFLAATIO-ODOTUKSET

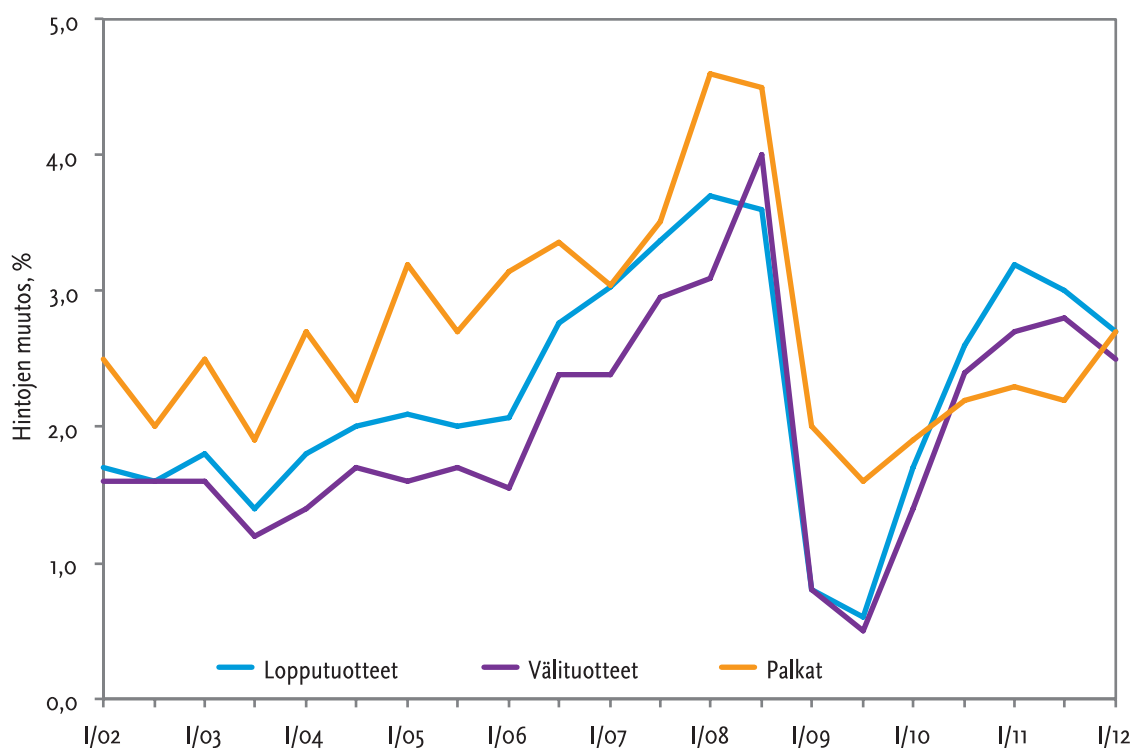
Arviot oman yrityksen lopputuotteiden hintojen sekä palkkojen muutoksista ovat pk-yrityksissä viime syksyn jälkeen muuttuneet siten, että lopputuotteiden hintojen odotetaan nyt nousevan hieman aiempaa vähemmän ja palkkojen puolestaan enemmän. Odotusten mukainen kehitys heikentäisi siten yritysten kannattavuutta.

Pk-yritysten näkemykset lopputuotteiden hintojen noususta ovat yhdenmukaiset tuoreimpien inflaatio-

ennusteiden kanssa. Sen sijaan palkkojen nousuodotukset ovat lähes prosenttiyksikön alemmat kuin yleisen ansiotason ennustettu nousu tänä vuonna.

Viime syksyä korkeammat palkkojen nousuodotukset tulevat suurelta osin palvelualoilta, joissa muutos edelliseen barometriin nähden on puoli prosenttiyksikköä.

Kuva 14: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 14: Odotukset inflaation tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Lopputuotteet %	Välituotteet %	Palkat %
Kaikki yritykset	2,7	2,5	2,7
Teollisuus	2,3	2,4	2,4
Rakentaminen	2,3	2,7	3,1
Kauppa	2,4	2,6	2,3
Palvelut	3,1	2,4	2,7

Taulukko 15: Odotukset hintojen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Nousevat %	Pysyvät ennallaan %	Laskevat %	Saldoluku
Lopputuotteet				
Kaikki yritykset	53	43	4	49
Teollisuus	49	46	5	44
Rakentaminen	52	42	6	46
Kauppa	54	40	6	48
Palvelut	54	43	3	51
Välituotteet				
Kaikki yritykset	55	42	3	52
Teollisuus	57	39	4	53
Rakentaminen	61	36	3	58
Kauppa	57	39	4	53
Palvelut	52	46	2	50
Palkat				
Kaikki yritykset	63	36	1	62
Teollisuus	65	34	1	64
Rakentaminen	73	26	1	72
Kauppa	62	36	2	60
Palvelut	60	38	2	58

4. TOIMINTAYMPÄRISTÖ, KASVUHAKUISUUS JA SOPEUTUMINEN

Tämä osio käsittelee pk-yritysten toimintaympäristöä: kasvuhakuisuutta ja sopeutumista. Osiossa tarkastellaan työllistämistä siihen liittyvien yleisten esteiden näkökulmasta. Lisäksi kuvataan erikseen nuorten työllistämiseen liittyviä erityisiä esteitä. Osiossa kuvataan myös pk-yritysten rahoitusta ja yritysten maksuvaikeuksia. Pk-yritysten sopeutuminen taloustilanteeseen on niin ikään tarkastelun kohteena. Ajankohtaisina asioina tarkastellaan pk-yritysten toimintaa Virossa tai halukkuutta siirtyä sinne. Lisäksi selvitetään käännetyn arvonlisäveron vaikutuksia pk-yrityksiin ja niiden toimintaympäristöön.

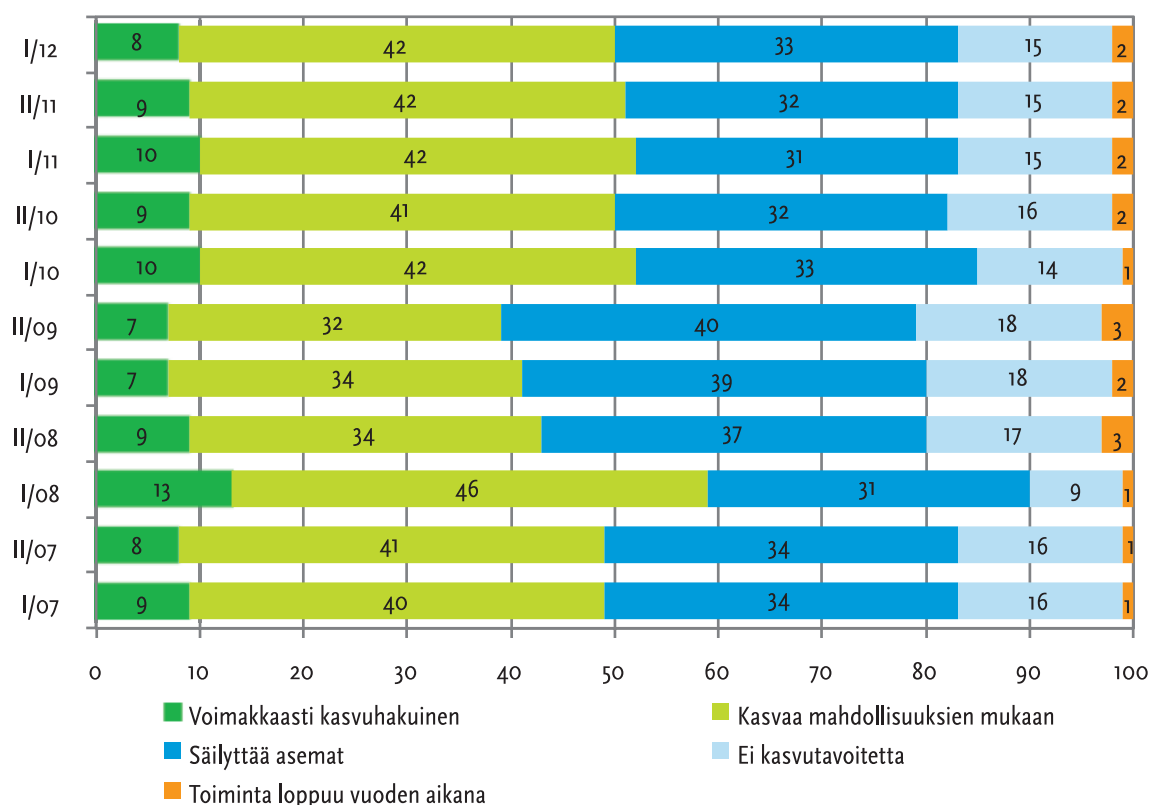
4.1 PK-YRITYSTEN KASVUSTRATEGIAT

Lähes joka kymmenes pk-yritys ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuinen ja 42 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksiensa mukaan. Vastaajista 15 prosentilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita ja kaksi prosenttia arvioi toimintansa loppuvan seuraavan vuoden aikana. Asemansa säilyttämiseen pyrkiviä on kolmasosa kaikista pk-yrityksistä. Talousnäkymien ollessa epävarmoja, kasvuhakuisuus on edelleen lievästi laskenut. Toistaiseksi mitään suurta muutosta ei kuitenkaan ole nähtävissä ja kasvuhakuisuus on selvästi korkeampi kuin talouskriisin aikana vuonna 2009.

Toimialoittain tarkasteltuna taloustilanteen pitkään jatkunut epävarmuus näkyy teollisuudessa hieman muita

toimialoja voimakkaampana kasvuhakuisuuden hiipumisena. Sen sijaan rakennusalan näkymät ovat hieman parantuneet. Nyt hieman aikaisempaa useampi rakennusalan yritys ilmoittaa olevansa kasvuhakuinen. Osittain muutosta selittänee rakennusalan poikkeuksellisen synkät odotukset edellisessä barometrissä. Rakennusalan lievää kasvuhakuisuuden nousua voidaan pitää tilanteen normalisoitumisena. Palveluissa ja rakentamisessa on hieman muita aloja enemmän yrityksiä, joilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita. Kasvuhakuisuus on yleisempää nuoremmilla ja suuremmilla pk-yrityksissä. Luonnollisesti laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa kasvuhakuisuus on yleisempää.

Kuva 15: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

Taulukko 16: Yritysten kasvuhakuisuus

	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitetta %	Toimintansa lopettavat %
Kaikki yritykset	8	42	33	15	2
Toimialoittain					
Teollisuus	9	43	33	13	2
Rakentaminen	6	44	34	16	0
Kauppa	9	45	37	7	2
Palvelut	9	41	31	17	2
Kokoluokittain					
Alle 5 henkilöä	5	35	34	23	3
5–9 henkilöä	9	50	33	8	0
10–19 henkilöä	10	50	33	7	0
20–49 henkilöä	10	52	32	5	1
Yli 50 henkilöä	28	46	21	5	0
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	6	39	39	14	2
1990–1999	8	39	34	17	2
2000–2004	7	42	31	18	2
2004 jälkeen	14	48	25	12	1

4.2 TYÖLLISTÄMISEN ESTEET

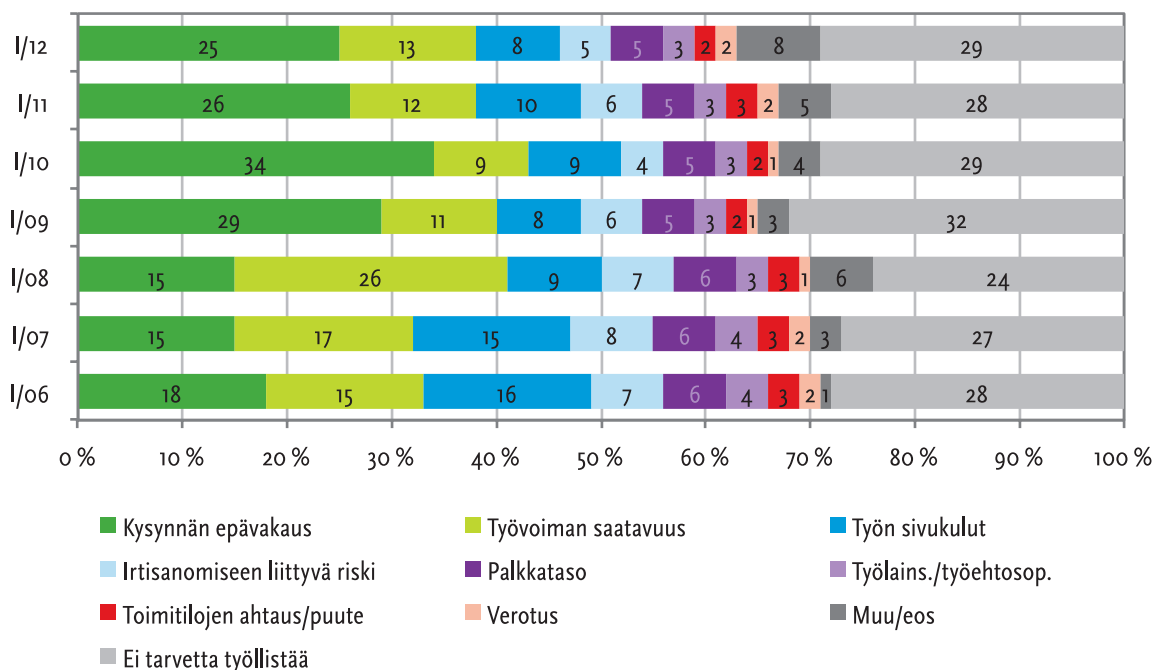
Pitkään jatkunut taloudellinen epävarmuus on lisännyt niiden pk-yritysten määrää, joilla ei ole tarvetta työllistää. Pk-yrityksistä 29 prosentilla ei ole tarvetta työllistää, kun osuus oli vuosi sitten 26 prosenttia. Työllistämistarpeet ovat vähentyneet erityisesti teollisuudessa, ja kaupassa jopa kolmannes vastaajista ei näe tarvetta työllistää. Työllistämistarpeet ovat vähentyneet kaikilla toimialoilla lukuun ottamatta palveluja, jossa tarve ei ole muuttunut. Työllistämistarvetta havaitaan olevan muita useammin kasvuhakuisimmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä.

Yleisimmät työllistämisen esteet ovat kysynnän epävarmuus, työvoiman saatavuus ja työn sivukulut. Kysynnän epävakauden merkitys työllistämisen esteenä on säilynyt korkealla tasolla ja ongelmat työvoiman saatavuudessa ovat edelleen kasvaneet. Työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat koskevat kaikkia toimialoja. Teollisuudessa ja rakentamisessa työllistämisen esteeksi koetaan erityisesti kysynnän epävarmuus. Myös palvelualoilla sen mer-

kitys on kasvussa. Teollisuudessa palkkatasosta on muodostunut uusi ongelma. Palkkataso on ongelmallisuus on vuodessa kaksinkertaistunut ja on lähes 10 prosenttia. Korkea palkkataso on myös kaupassa muita toimialoja merkittävämpi työllistämisen este. Rakentamisessa työvoiman saatavuus on edelleen pahentunut ja sen ilmoittaa pahimmaksi työllistämisen esteeksi 22 prosenttia vastaajista. Myös palveluissa sopivan työvoiman saatavuus muodostaa selkeän esteen työllistämislle.

Työn sivukulujen merkityksen vähenemisestä huolimatta se on kaikilla toimialoilla edelleen keskeinen työllistämisen este. Erityisesti pienemmissä ja nuoremmassa pk-yrityksissä työllistämisen esteeksi nähdään muita useammin työn sivukulut. Suuremmissa pk-yrityksissä esteeksi koetaan erityisesti työvoiman saatavuus – samoin kuin kasvuhakuisimmassa yrityksissä. Niin ikään suuremmissa yrityksissä laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten ohella kysynnän epävarmuus korostuu.

Kuva 16: Työllistämisen pahin este, % pk-yrityksistä

Taulukko 17: Yrityksen työllistämisen pahin este

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Ei tarvetta työllistää	29	27	17	34	32
Pahin este niissä yrityksissä, joissa tarvetta työllistää					
Kysynnän epävakaas	37	42	42	33	36
Palkkataso	7	8	3	11	6
Työn sivukulut	12	11	11	13	12
Irtisanomiseen liittyvä riski	8	11	8	10	6
Muu lainsäädäntö/työehtosopim.	5	4	6	6	4
Työvoiman saatavuus	19	12	22	16	22
Yhtiön toimitilojen ahtaus/puute	3	3	1	3	3
Muu, ml. verotus	9	9	7	8	11

Nuorten työllistämisen esteenä nousi keskeiseksi osaamiseen liittyvät tekijät ja niissä olevat puutteet. Yleisimpinä syinä ovat nuorten yleiset työelämävalmiudet ja ammatillinen osaaminen tai paremminkin sen puute. Molemmat edellä mainitut syyt ovat ensisijainen nuorten työllistämisen este noin neljänneksessä tapauksia. Noin viidenneksessä tapauksista esteeksi nuoren työllistämisen nousi tehtävässä vaadittavan erityisosaamisen puute. Sen sijaan paljon julkisuudessa esillä ollut nuorten sitoutumattomuus työhön muodostui esteeksi vaihtoehdoista vähiten, 13 prosentissa tapauksista.

Toimialoittain tarkasteltuna nuorten yleisten työelämävalmiuksien puute muodostui suurimmaksi työllistämisen esteeksi teollisuudessa ja rakentamisessa. Ammatillisen osaamisen puutteet korostuivat erityisesti rakentami-

nessa, jossa 33 prosenttia pk-yrityksistä ilmoitti sen työllistämisen esteeksi. Tehtäväkohtaisen erityisosaamisen puute nousi palveluissa keskeisimmäksi esteeksi nuorten palkkaamiseen. Joka neljäs palvelualan yritys ilmoitti sen estävän palkkauksen. Kaupassa nuorten sitoutumisen puute oli muita toimialoja suurempi syy työllistämisen estymiseen.

Erikokoisten pk-yritysten kohtaamat ongelmat nuorten palkkaamisessa eivät oleellisesti poikenneet toisistaan suurempia yrityksiä lukuun ottamatta. Suuremmissa pk-yrityksissä työllistämisen este on muita useammin yleisten työelämävalmiuksien puute, jonka ilmoittaa pahimmaksi esteeksi kolmannes vastaajista. Huomion arvoista on myös se, että muiden kuin lueteltujen syiden osuus oli suuremmissa yrityksissä selvästi korkeampi kuin muun kokoisissa yrityksissä.

Taulukko 18: Nuorten työllistämisen esteet

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Nuorten yleiset työelämävalmiudet	25	31	28	25	23
Nuorten ammatillinen perusosaaminen	24	26	33	20	22
Nuorten tehtäväkohtainen erityisosaaminen	19	10	10	15	25
Nuorten sitoutuminen työnantajaan	13	8	10	17	13
Jokin muu syy	19	25	19	23	17

4.3 ULKOINEN RAHOITUS JA SEN KÄYTTÖ

Talouden tilan uudesta heikkenemisestä huolimatta pk-yritysten ulkoisen rahoituksen yleisyys on palautunut lähelle normaalitilannetta. Barometrin mukaan 49 prosentilla pk-yrityksistä on lainaa, kun vastaava osuus syksyllä oli 45 prosenttia. Osin palautuminen johtuu käyttöpääoman melko suurena pysyneestä tarpeesta.

Eryteisesti kaupan ja palvelualueiden yrityksistä aiempaa useammalla on ulkoista rahoitusta. Sen sijaan teollisuudessa osuus pysyi ennallaan.

Yritysten kasvuhakuisuuden ja koon suhteen tilanne on entistä kaksijakoisempi: kasvuhakuisista ja pienistä yrityksistä aiempaa suuremmalla osalla on lainaa, kun taas ilman kasvutavoitetta olevilla sekä 20–49 hengen yrityksillä osuudet ovat selvästi pienemmät kuin vielä puoli vuotta sitten.

Lähtövalmiudessa luottojen kysyntä näyttää pk-yrityksissä pysyvän melko varovaisena. Eryteisesti teollisuudessa aikomukset hakea ulkoista rahoitusta ovat vähentyneet. Aikomukset hakea ulkoista rahoitusta ovat sitä yleisemmät, mitä suuremmasta yrityksestä on kyse.

Ulkoista rahoitusta tarvitaan tänäkin vuonna ensisijaisesti käyttöpääomaksi. Varovaisuus investointiodotuksissa näkyy selvästi myös rahoituksen kysynnässä: Vain 13–14 prosenttia rahoituksen hakua suunnittelevista tarvitsee sitä investointeihin. Koko pk-kentässä tämä tarkoittaa sitä, että vain noin 3 prosenttia kaikista pk-yrityksistä aikoo tänä vuonna investoida lainarahalla.

Pk-yritysten rahoitus on pankkikeskeistä. Lähes 80 prosenttia niistä yrityksistä, jotka aikovat hakea rahoitusta, kääntyvät pankin puoleen. Rahoitusyhtiöiden osuus on hiukan laskenut kautta linjan ja vastaavasti Finnveran osuus noussut. Teollisuudessa ja kasvuhakuisissa yrityksissä Finnvera on aiempaa useammin suunniteltuna rahoittajana.

Huomion arvoista on pk-yritysten vähitellen kasvava kiinnostus pääomasijoittajia kohtaan. Niiden osuus on kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin syksyn barometrissa. Voimakkaasti kasvuhakuisista ulkoista rahoitusta suunnittelevista yrityksistä jo 36 prosenttia nimeää pää-

Taulukko 19: **Ulkoisen rahoituksen yleisyys**

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
On lainaa rahoituslaitoksista	49	58	54	48	45
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
On lainaa rahoituslaitoksista	64	54	48	29	23
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
On lainaa rahoituslaitoksista	39	54	59	56	68

Taulukko 20: **Ulkoisen rahoituksen ottamisen yleisyys**

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Ottanut rahoitusta	28	33	33	28	25
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Ottanut rahoitusta	48	32	25	13	11
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Ottanut rahoitusta	19	31	35	41	50

Taulukko 21: **Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset**

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Aikoo ottaa rahoitusta	22	27	28	20	20
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintansa lopettavat %
Aikoo ottaa rahoitusta	46	27	16	9	3
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Aikoo ottaa rahoitusta	15	24	27	33	42

omasijoittajat mahdollisiksi rahoittajiksi. Aiemmissa barometreissa vastaava osuus on ollut 21–23 prosenttia.

Pk-yritykset ovat melko varovaisia ulkoisen rahoituksen hankkimisessa. Epävarma talouden tila ja edelleen heikentyneet investointiodotukset näkyvät rahoitussuunnitelmissa. Erityisesti teollisuuden pk-yritysten suunnitelmat hakea ulkoista rahoitusta ovat vähentyneet viime syksystä. Rakentamisessa ja palveluissa rahoitussuunnitelmat eivät ole muuttuneet.

Yritysten kokoluokittain hieman keskimääräistä suurempi pudotus rahoituksen hakemissuunnitelmissa on yli 50 hengen yrityksissä.

Rahoituksen käyttötarkoituksessa eri kohteiden keskinäinen järjestys on pysynyt ennallaan. Käyttöpääoman tarve on edelleen suurin, joskin prosenttiosuus ulkoista

rahoitusta tarvitsevien joukossa on kaksi prosenttiyksikköä alempi kuin syksyllä.

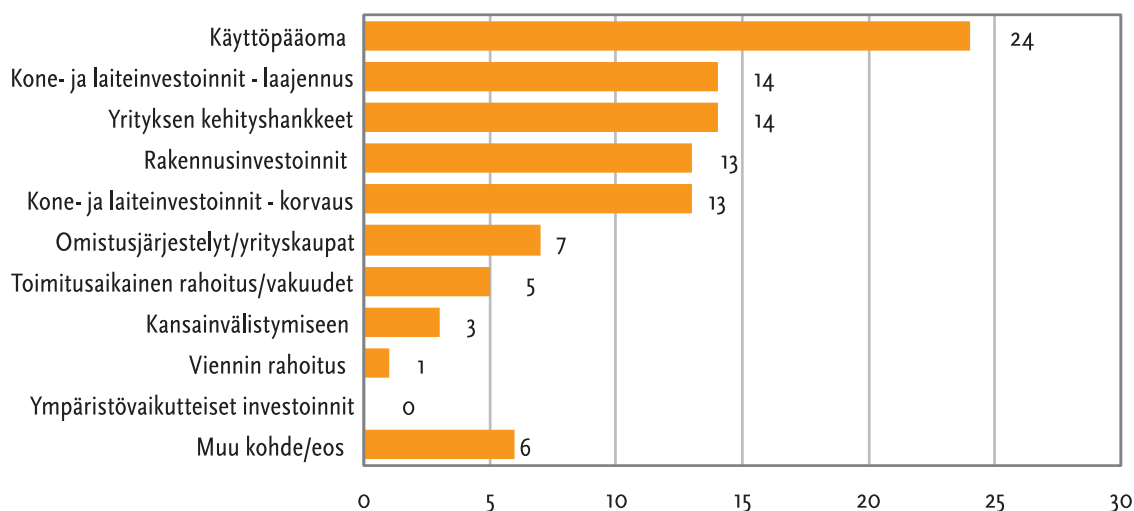
Suunnitelmat rahoituksen hakemisesta investointeihin ovat entisellään. Vain joka seitsemäs rahoitusta hakeva pk-yritys aikoo käyttää sitä erilaisiin investointeihin. Myös rahoituksen tarve yrityskauppoihin ja omistusjärjestelyihin on ennallaan: 7 prosenttia rahoitusta hakevista aikoo käyttää sitä tähän tarkoitukseen.

Joka neljäs rahoituksen hakemista kaavaileva pk-yritys aikoo hakea Finnveran suhdannelainaa tai -takausta. Osuus on selvästi alentunut kolmen vuoden takaisen finanssikriisin jälkeen. Finnveran suhdannerahoitukselle on barometrin mukaan kuitenkin selvä tarve erityisesti teollisuusyrityksissä. Vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna yli 50 hengen yritysten mielenkiinto Finnveraa kohtaan on nyt kasvanut.

Taulukko 22: Finnveran suhdannelainan tai -takauksen ottamisaikomukset

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Aikoo ottaa rahoitusta	25	38	22	25	21
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitetta %	Toimintansa lopettavat %
Aikoo ottaa rahoitusta	41	22	23	6	0
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Aikoo ottaa rahoitusta	20	31	25	25	28

Kuva 17: Ulkoisen rahoituksen tärkein käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana

Taulukko 23: **Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus toimialoittain */**

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Koneiden ja laitteiden korvausinvestoinnit	13	14	15	9	14
Koneiden ja laitteiden laajennusinvestoinnit	14	22	13	11	12
Rakennusinvestoinnit	13	10	25	12	11
Ympäristövaikutteiset investoinnit	0	0	0	0	0
Käyttöpääoma	24	22	18	30	25
Omistusjärjestelyt/yrityskaupat	7	5	6	10	6
Viennin rahoitus ja riskien kattaminen	1	1	1	0	1
Kansainvälistyminen	3	4	1	2	4
Yrityksen kehityshankkeet	14	11	6	15	18
Toimitusaikaiset vakuudet	5	4	11	7	3
Muu tarkoitus	6	7	4	4	6

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 24: **Ulkoisen rahoituksen aiotut lähteet */**

	Pankki %	Rahoitus-yhtiö %	Finnvera %	ELY-keskus %	Tekes %	Pääoma-sijoittaja %	Vakuutus-yhtiö %
Kaikki yritykset	77	18	29	15	11	12	6
Toimialoittain							
Teollisuus	82	20	43	20	14	12	10
Rakentaminen	80	24	23	9	3	9	5
Kauppa	86	12	25	15	6	9	6
Palvelut	71	18	26	15	13	15	4
Kasvuhakuisuuden mukaan							
Voimakkaasti kasvuhakuiset	71	17	49	26	25	36	10
Kasvuhakuiset	78	19	29	14	10	9	5
Asemansa säilyttäjät	79	19	18	10	4	4	4
Ei kasvutavoitetta	74	12	6	8	4	0	2
Perustamisvuoden mukaan							
ennen 1990	83	21	24	10	8	5	6
1990–1999	76	21	29	15	12	8	6
2000–2004	80	16	31	15	5	19	3
2004 jälkeen	68	12	33	20	15	21	4

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.4 MAKSUVAIKEUDET

Talouden pitkään jatkunut epävarmuus ei toistaiseksi ole lisännyt pk-yritysten kokemia omia maksuvaikeuksia. Itse asiassa tilanteessa näkyy jopa pientä parantumista koko pk-sektorin tasolla. Viimeisten kolmen kuukauden aikana maksuvaikeuksia kokeneiden osuus on laskenut syksyn barometrista yhdellä prosenttiyksiköllä, 14 prosenttiin. Edelleen ollaan kuitenkin kaukana normaaleista talouden oloista, sillä normaaleissa oloissa maksuvaikeuksista raportoi yleensä vain muutama prosentti yrityksistä.

Toimialoittain tarkasteltuna tilanne on kehittynyt hie- man epätasaisesti. Erityisesti rakennusalalla tilanne on syksystä parantunut selvästi ja laskua edellisestä barometristä on 7 prosenttiyksikköä. Sen sijaan kaupassa tilanne on hieman huonontunut ja alan pk-yritysten kokemien omien maksuvaikeuksien määrä on kasvanut edellisestä barometristä 2 prosenttiyksikköä. Teollisuudessa ja palveluissa tilanne on säilynyt muuttumattomana.

Kahtalainen kehitys on nähtävissä myös erikokoisissa yrityksissä. Pienimpien ja suurimpien pk-yritysten maksuvaikeudet ovat kääntyneet aikaisemman hyvän kehityksen jälkeen jälleen kasvuun. Toistaiseksi kasvu on kuitenkin pysynyt varsin maltillisena. Tilanne pk-yritysten kokemissa omista maksuvaikeuksissa on tasaantunut eri yrityskokojen välillä. Barometrin tulosten perusteella voidaan sanoa, ettei yrityksen koko ainakaan tällä hetkellä selvästi selitä maksuvaikeuksien määrää.

Tarkasteltaessa yrityksiä kasvuhakuisuuden mukaan, pitkään jatkunut talouden epävarmuus näkyy yritysten maksuvaikeuksien yleisyydessä. Suhdanteiden heikkene- minen näkyy selvästi siinä, että kasvuhakuisimpien yritysten maksuvaikeuksien ovat kääntyneet selvään kasvuun.

Taulukko 25: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	14	16	14	15	13
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	16	15	15	8	20
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	15	13	11	15	14
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990 %	1990–1999 %	2000–2004 %	2004 jälkeen %	
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	11	15	16	17	

4.5 SUHDANNETILANTEeseen SOPEUTUMINEN

Talouden ennakoitua parempi toteutunut kehitys on mahdollistanut sen, että aikaisempaa harvempi yritys on joutunut tekemään sopeuttamistoimia. Reilu neljännes pk-yrityksistä on kuitenkin joutunut tekemään sopeuttamistoimia suhdannetilanteen vuoksi. Tulevaisuuden näkymien synkkyys ja epäselvyys ovat nostaneet niiden pk-yritysten määrän 13 prosenttiin, jotka ovat suunnittelemassa sopeuttamistoimia suhdannetilanteen takia. Sopeuttamistoimia tehneiden osuus on laskenut vuodessa selvästi, eli 7 prosenttiyksikköä, mutta sopeuttamistoimia suunnittelevien osuus on kasvanut 5 prosenttiyksikköä. Kaupassa on jouduttu toteuttamaan sopeuttamistoimia eniten, 31 prosentissa yrityksiä, kun palveluissa vastaava osuus on 23 prosenttia. Selvästi eniten, eli viidenneksen rakennusalan toimijoista suunnittelee sopeuttamistoimia.

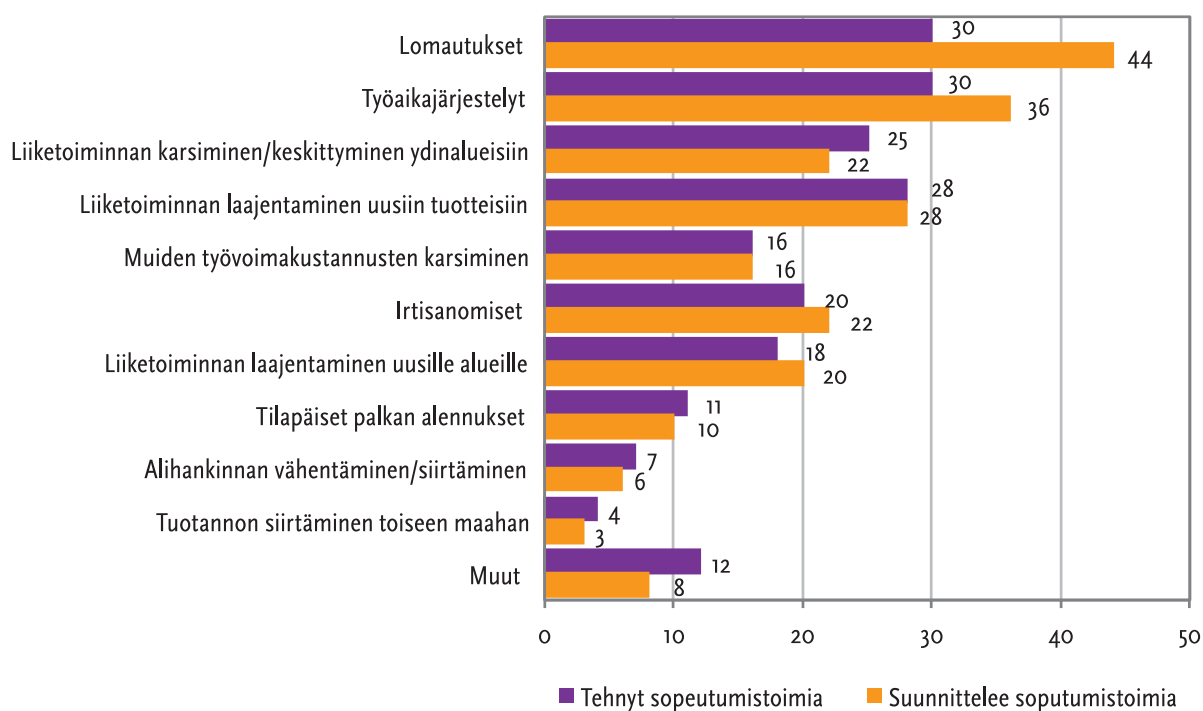
Sopeuttamistoimien toteutus on sitä yleisempää mitä suurempiin pk-yrityksiin mennään. Mitä laajemmilla markkinoilla yritys toimii, sitä yleisemmin sopeuttamistoimia on jo tehty. Tarkasteltaessa yrityksiä niiden kasvuhakuisuuden suhteen, on jossain määrin yllättävää, että sopeuttamistoimia on jouduttu tekemään eniten yrityksissä, jotka pyrkivät säilyttämään asemansa. Näissä yrityksissä myös suunnitellaan eniten toimia.

Niistä pk-yrityksistä, jotka ovat tehneet jo sopeuttamistoimia, 30 prosenttia on lomauttanut ja 30 prosenttia on tehnyt muita työaikajärjestelyitä. Niistä, jotka suunnittelevat tekevänsä sopeuttamistoimia, 44 prosenttia suunnittelee lomautuksia ja 36 prosenttia muita työaikajärjestelyitä. Lomautuksia suunnittelevien osuus on noussut 12 prosenttiyksikköä. Irtisanomisiin on joutunut turvautumaan 20 prosenttia jo sopeuttamistoimia tehneistä ja sopeuttamistoimia suunnittelevista 22 prosenttia harkitsee irtisanomisia. Irtisanomisia tehneiden osuus on laskenut 5 prosenttiyksikköä, mutta suunnittelevien osuus on noussut 6 prosenttiyksikköä.

Lähes kolmanneksella pk-yrityksistä sopeutumistoihin kuuluu toiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin. Noin viidenneksellä toimia tehneistä ja suunnittelevista toimet kohdistuvat liiketoiminnan laajentamiseen uusille alueille. Liiketoiminnan keskittämiseen yrityksen ydinalueisiin on turvautunut 25 prosentti toimia tehneistä ja suunnittelee turvautuvansa noin viidenneksen toimia suunnittelevista.

Tilapäisistä palkanalennuksista on sopinut 11 prosenttia ja 10 prosenttia sopeutustoimia suunnittelevista ennakoivat toimien kohdistuvan palkan alennuksiin. Muita

Kuva 18: Pk-yritysten tekemät ja suunnitellut sopeuttamistoimet, % pk-yrityksistä, jotka tehneet tai suunnittelevat tekevänsä toimia */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

työvoimakustannuksia on karsinut 16 prosenttia pk-yrityksistä ja niitä suunnittelee karsivansa saman verran yrityksiä. Muita työvoimakustannuksia karsineiden tai karsimista suunnittelevien osuudet ovat laskeneet hieman vuoden takaisesta. Sopeuttamistoimia suunnittelevista ja niitä tehneistä yrityksistä reilut 5 prosenttia suunnittelee tai on jo siirtänyt alihankintaa ulkomaille ja suunnittelee tai on jo vähentänyt alihankintaa.

Lomautukset ja irtisanomiset ovat yleisimpiä teollisuudessa ja rakentamisessa, muut työaikajärjestelyt puolestaan palveluissa ja kaupassa teollisuuden ohella. Alihankinnan ja tuotannon muutokset koskettavat erityisesti teollisuuden pk-yrityksiä. Rakentamisessa laajentaminen uusiin tuotteisiin on hieman muita aloja harvinaisempaa. Tilapäisiä palkan alennuksia on tehty ja harkitaan tehtäväksi erityisesti kaupassa, palveluissa ja rakentamisessa samoin kuin muiden työvoimakustannusten karsimista.

Voimakkaammin kasvuhakuiset ja nuoret yritykset sopeuttavat toimintaansa ensisijaisesti laajentamalla toi-

mintaansa uusiin tuotteisiin ja uusille alueille. Kasvuhakuiset yritykset sopeuttavat toimintaansa myös siirtämällä tai suunnittelemalla siirtävänsä tuotantoa ja alihankintaa uusiin maihin sekä alihankintaa vähentämällä. Palkkaan liittyviä joustoja kasvuhakuisimmat ja nuorimmat yritykset käyttävät ensisijaisena sopeuttamistoimena muita vähemmän.

Tilapäisiä palkan alennuksia ja muiden työvoimakustannusten karsimista lukuun ottamatta toimenpiteet ovat sitä yleisempiä, mitä laajemmilla markkinoilla toimivista yrityksistä on kyse. Mitä suurempiin yrityksiin mennään henkilömäärältään, sitä yleisempiä ovat lomautukset, irtisanomiset ja työaikajärjestelyt sekä alihankinnan vähentäminen ja tuotannon siirtäminen toiseen maahan. Lomautuksiin on jouduttu turvautumaan tai suunnitellaan turvaututtavan muita useammin alihankintaa tekevissä pk-yrityksissä.

Taulukko 26: Pk-yritysten tekemät ja suunnitellut sopeuttamistoimet toimialoittain */

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Tehnyt sopeuttamistoimia	26	27	29	31	23
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	13	13	20	14	12
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	35	57	59	23	27
Irtisanomiset	20	21	28	21	18
Työaikajärjestelyt	32	36	23	31	35
Tilapäiset palkan alennukset	10	5	6	15	11
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	16	10	17	18	17
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	7	12	7	5	6
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	4	9	2	3	3
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	28	30	20	35	27
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	18	21	15	19	18
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	24	20	19	26	26
Muut	11	10	4	10	14

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 27: Pk-yritysten tekemät ja suunnitellut sopeuttamistoimet kokoluokittain */

	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Tehnyt sopeuttamistoimia	23	28	25	31	34
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	9	15	20	15	25
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	14	40	51	57	57
Irtisanomiset	11	19	27	32	39
Työaikajärjestelyt	23	39	37	35	40
Tilapäiset palkan alennukset	17	7	5	6	4
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	14	15	19	18	14
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	5	5	6	11	14
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	3	2	4	2	9
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	28	27	26	27	31
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	16	19	20	16	26
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	26	22	21	24	23
Muut	15	7	9	7	9

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.6 KÄÄNNETTY ARVONLISÄVEROTUS

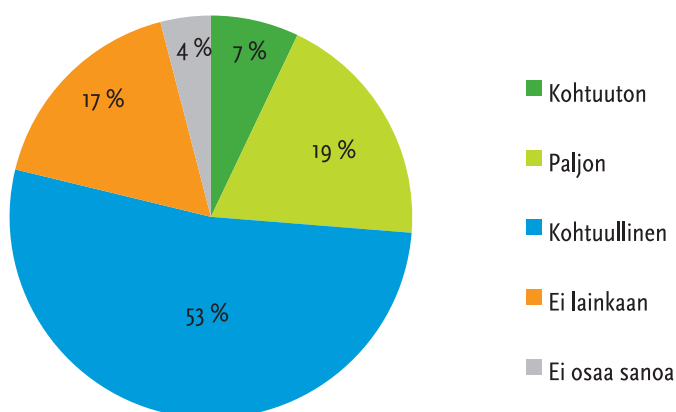
Rakennusalalla siirryttiin käännetyn arvonlisäverotuksen piiriin 1.4.2011. Muutos vaikuttaa paitsi rakennusalaan, myös muihin rakennusalan kanssa yhteistyössä oleviin toimialoihin. Muutoksen vaikutukset yritysten hallinnolliseen taakkaa ovat olleet pelättyä vähäisemmät. Vastaajista 70 prosenttia on sitä mieltä, että hallinnollisen taakan lisääntyminen on kohtuullista tai se ei ole lisääntynyt lainkaan. Hallinnollinen taakka on lisääntynyt paljon 19 prosentin mielestä ja muutoksen aiheuttamaa lisätyötä pitää kohtuuttomana 7 prosenttia pk-yrityksistä.

Rakennustoiminnassa ja palveluissa työ määrän kasvua pidetään hieman keskimääräistä suurempana. Hallinnollisen taakan kasvu koetaan hieman muita useammin kohtuuttomaksi teollisuudessa, jossa 9 prosenttia vastaajista kokee näin. Kaupan pk-yrityksissä hieman muita toimialoja useampi, eli 23 prosenttia, ei koe hallinnollisen taakan muuttuneen mitenkään. Kokoluokittain tarkastel-

tuna suuremmissa yrityksissä käännetyn arvonlisäverotuksen hallinnollisen taakan katsotaan kasvaneen enemmän kuin pienissä. Lisäksi nuoremmissa yrityksissä muutoksen aiheuttaman lisätyön määrä on vähäisempi kuin vanhoissa yrityksissä.

Käännetyn arvonlisäveron tavoitteena on torjua harmaata taloutta. Tavoitteen toteutumisesta on toistaiseksi vähän havaintoja. Järjestelmän piirissä olevista pk-yrityksistä 84 prosenttia ei usko tai ei osaa sanoa onko järjestelmä vaikuttanut harmaaseen talouteen. Harmaan talouden vähenemistä on tapahtunut 14 prosentin mielestä. Toimialoittain ei ole suurta eroa, mutta kaupassa vähenemistä on havaittu tapahtuneen hieman muita toimialoja enemmän. Pessimistisin käsitys järjestelmän toimivuudesta on rakennusalalla, jossa 59 prosenttia yrityksistä ei katso käännetyn arvonlisäveron vaikuttaneen harmaan talouden määrään mitenkään.

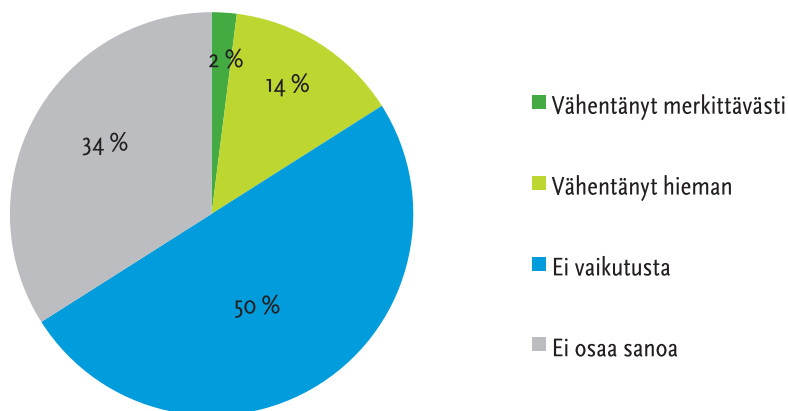
Kuva 19: Käännetyn arvonlisäverotuksen aiheuttama lisätyö, % pk-yrityksistä

Taulukko 28: Käännetyn arvonlisäverojärjestelmän lisätyö toimialoittain

	Kohtuuton %	Paljon %	Kohtuullinen %	Ei lainkaan %	Ei osaa sanoa %
Kaikki yritykset	7	19	53	17	4
Toimialoittain					
Teollisuus	9	14	52	20	5
Rakentaminen	8	23	54	15	0
Kauppa	5	10	58	23	4
Palvelut	7	17	49	18	9
Kokoluokittain					
alle 5 henkilöä	8	13	44	28	7
5–9 henkilöä	5	18	54	19	4
10–19 henkilöä	8	24	58	11	1
20–49 henkilöä	7	26	60	4	3
yli 50 henkilöä	10	22	57	10	1

Kuva 20: Käännetyn vaikutus harmaaseen talouteen, % pk-yrityksistä

Taulukko 29: Käännetyn arvonlisäverojärjestelmän vaikutus harmaaseen talouteen toimialoittain

	Vähentynyt merkittävästi %	Vähentynyt hieman %	Ei vaikutusta %	Ei osaa sanoa %
Kaikki yritykset	2	14	50	34
Toimialoittain				
Teollisuus	0	13	43	44
Rakentaminen	2	14	59	25
Kauppa	4	14	38	44
Palvelut	1	14	43	42

4.7 SUOMALAISSYRITYSTEN TOIMIMINEN VIROSSA

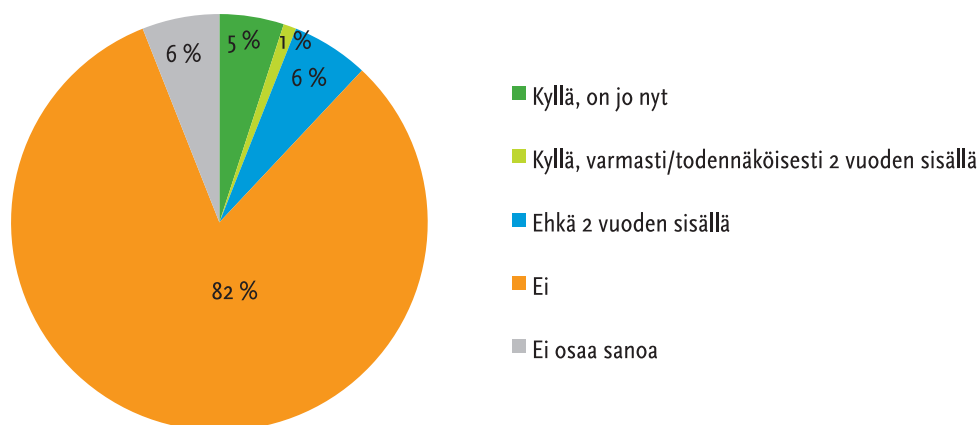
Suomalaisyriyten määrä Virossa on kasvanut viime vuosina. Pk-yrityskentässäkin ilmiö on tuttu. Yrityksistä 5 prosenttia ilmoittaa harjoittavansa omaa toimintaa Virossa. Toimintaa Virossa harjoitetaan kaikilla toimialoilla, mutta hieman yleisempää se on kaupassa ja teollisuudessa. Toimintaa Virossa on kaiken kokoisilla yrityksillä, mutta toiminnan yleisyys kasvaa yritys-koon kasvaessa.

Viron houkuttelevuus pk-yritysten keskuudessa on varsin maltillinen. Seuraavan kahden vuoden aikana toimintaa Viroon aikoo siirtää varmasti tai todennäköisesti vain reilu prosentti yrityksistä. Tällaisia suunnitelmia ei varmasti ole 86 prosentilla kantansa kertovista yrityksistä. Selkeimmin Viro houkuttelee teollisuutta, jossa 2 prosenttia yrityksistä aikoo siirtää varmasti tai todennäköisesti toimintaa Viroon. Vierain ajatus Viroon toimint-

nan siirtämisestä on palveluille, jossa 89 prosenttia ei aio siirtää toimintaa Viroon. Todennäköisyys toiminnan siirtämisestä kasvaa yritys-koon kasvaessa.

Syyt Virossa toimimiseen ovat moninaiset ja ne liittyvät muun muassa yritysten kansainvälistymiseen, työvoimaan ja verotukseen. Yrityksistä 43 prosentille tärkein syy Virossa toimimiseen on muut syyt. Alemmat työvoimakustannukset on 32 prosentille ja työvoiman saatavuus 14 prosentille yrityksiä syy Viroon hakeutumiseen. Yrityksistä 10 prosenttia ilmoitti paljon esillä olleen yritysvero-tuksen olevan syy. Teollisuudelle tärkein syy on alemmat työvoimakustannukset ja rakentamiselle työvoiman saatavuus. Kaupassa ja palveluissa painottuvat muut syyt. Kokoluokittain tarkasteltuna erityisesti työvoimakustannusten merkitys kasvaa yritys-koon suurentuessa.

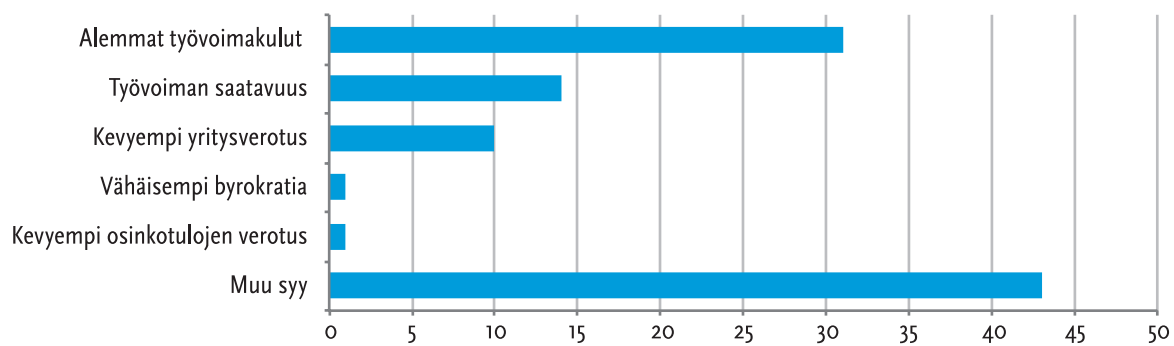
Kuva 21: Suomalaisyriyten toimiminen Virossa, % pk-yrityksistä

Taulukko 31: Suomalaisen yritysten toimiminen Virossa kasvuhakuisuuden mukaan

	Kaikki yritykset %	Kasvu-hakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvu-tavoitetta %	Toimintansa lopettavat %
Kyllä	10	6	3	2	1
Kyllä, varmasti/todennäköisesti 2 seuraavan vuoden aikana	3	2	1	1	0
Ehkä 2 seuraavan vuoden sisällä	14	7	4	4	1
Ei	65	79	86	91	93
Ei osaa sanoa	8	6	6	2	5

Kuva 22: Syy Virossa toimimiseen, % pk-yrityksistä

5. YHTEENVETO ALUEELLISISTA TULOKSISTA

Suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku aleni koko maan osalta viime kevään barometristä 24 yksiköllä lukemaan 0. Laskua vuoden takaiseen tilanteeseen on 34 yksikköä. Yleisestä kehityksestä poikkeaa selkeästi Kainuu, jonka saldoluku nousi 3 yksikköä. Myös Keski-Pohjanmaalla tilanne on selvästi koko maan tilannetta positiivisempi. Kainuun odotukset liikevaihdon kehityksen muutoksesta poikkeavat myös muista alueista, ja tilanteen odotetaan paranevan 14 yksikköä samaan aikaan kun koko maan tasolla saldoluku laskee 16 yksikköä.

Positiivisimmat henkilöstöodotukset löytyvät Kainuusta, Pirkanmaalta ja pääkaupunkiseudulta, jonka saldoluku 24 on maan korkein ja jossa on nousua 5 yksikköä.

Suurimmat pudotukset ovat kohdistuneet Etelä-Karjalaan, jonka saldoluku laski 15 yksikköä.

Investoinnit painuivat koko maan osalta selvästi negatiiviseksi lukemaan -5. Eniten saldoluku laski Pohjois-Savossa, 18 yksikköä. Lapin saldoluku -13 on maan alhaisin. Korkein investointien saldoluku on Pohjanmaalla, 6 ja suurin nousu tapahtui Päijät-Hämeessä, jossa saldoluku nousi 11 yksikköä.

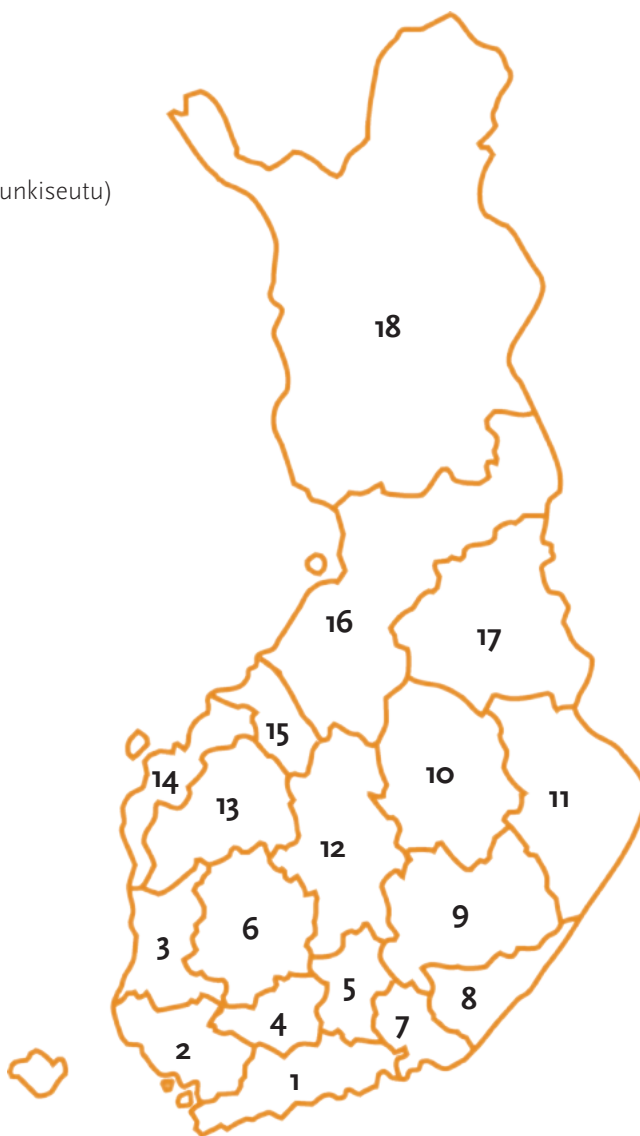
Kasvuhaluimmat yritykset löytyvät paitsi pääkaupunkiseudulta, myös Kainuusta, jossa 63 prosenttia yrityksistä pyrkii aktiivisesti kasvamaan. Alhaisinta pk-yritysten kasvuhalukkuus on Kanta-Hämeessä ja Keski-Pohjanmaalla joissa viidenneksellä yrityksiä ei ole kasvutavoitteita ollenkaan.

Taulukko 31. Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana

	Yleiset suhdannenäkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Viennin arvo	Tuonnin arvo	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vaka-varaisuus	Tuotekehityspanokset
Helsinki	0	26	12	-7	7	0	27	18	24	10
Pääkaupunki-seutu	1	36	24	4	9	10	34	22	31	13
Uusimaa	-6	22	12	-6	1	-1	38	11	22	12
Varsinais-Suomi	-3	23	7	-8	1	3	40	11	22	7
Satakunta	3	23	0	-3	3	4	33	12	23	18
Kanta-Häme	-5	13	5	-3	-6	-2	39	0	14	15
Päijät-Häme	-6	15	5	3	0	0	38	2	22	13
Pirkanmaa	4	25	13	0	4	3	36	10	17	10
Kymenlaakso	4	22	11	-6	3	-1	40	11	23	1
Etelä-Karjala	0	19	1	-6	-9	-8	50	16	27	8
Etelä-Savo	-10	15	8	-8	0	-2	33	-1	7	4
Pohjois-Savo	-2	25	10	-12	2	-3	41	5	19	9
Pohjois-Karjala	-6	13	4	-8	-2	-5	44	-1	15	6
Keski-Suomi	1	25	4	-8	-2	-6	39	6	10	13
Etelä-Pohjanmaa	3	27	8	-7	6	2	40	17	27	15
Pohjanmaa	-1	24	8	6	5	7	40	13	15	13
Keski-Pohjanmaa	10	31	11	-5	4	4	29	16	26	14
Pohjois-Pohjanmaa	1	21	8	1	0	-4	38	10	16	8
Kainuu	15	32	13	-5	2	-12	31	21	30	4
Lappi	4	17	2	-13	0	-12	21	11	21	0
Koko maa	0	24	10	-5	2	0	37	11	21	10

PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**
 - Helsinki
 - Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
 - Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)
2. **Varsinais-Suomi**
3. **Satakunta**
4. **Kanta-Häme**
5. **Päijät-Häme**
6. **Pirkanmaa**
7. **Kymenlaakso**
8. **Etelä-Karjala**
9. **Etelä-Savo**
10. **Pohjois-Savo**
11. **Pohjois-Karjala**
12. **Keski-Suomi**
13. **Etelä-Pohjanmaa**
14. **Pohjanmaa**
15. **Keski-Pohjanmaa**
16. **Pohjois-Pohjanmaa**
17. **Kainuu**
18. **Lappi**

Lisäksi tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle.

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
 PL 999, 00101 Helsinki
 Puhelin 09 229 221
www.yrittajat.fi

- **Etelä-Karjalan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelakarjala
 puhelin 010 470 1100
- **Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
 puhelin 06 420 5000
- **Etelä-Savon Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelasavo
 puhelin 0500 651 311
- **Helsingin Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/helsinki
 puhelin 010 841 3020
- **Hämeen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/hame
 puhelin 010 229 0390
- **Kainuun Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/kainuu
 puhelin 010 387 7870
- **Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
 puhelin 06 831 5292
- **Keski-Suomen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/keskisuomi
 puhelin 010 425 9200
- **Kymen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/kymi
 puhelin 05 544 3030
- **Lapin Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/lappi
 puhelin 0400 898 200
- **Länsipohjan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/lansipohja
 puhelin 016 221 701
- **Pirkanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/pirkanmaa
 puhelin 03 251 6500
- **Pohjois-Karjalan Yrittäjät**
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
 puhelin 010 470 7600
- **Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
 puhelin 010 322 1981
- **Päijät-Hämeen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/paijathame
 puhelin 010 3224 300
- **Pääkaupunkiseudun Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/paakaupunkiseutu
Espoon Yrittäjät ry,
 puhelin 010 422 1400
Kauniaisten Yrittäjät ry,
Grankulla Företagare rf,
 puhelin 010 420 6900
Vantaan Yrittäjät ry,
 puhelin 010 322 1720
- **Rannikko-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
 puhelin 06 356 0800
- **Satakunnan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/satakunta
 puhelin 02 634 9900
- **Savon Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/savo
 puhelin 017 368 0500
- **Uudenmaan Yrittäjät ry -**
Nylands Företagare rf
www.yrittajat.fi/uusimaa
 puhelin 010 231 3050
- **Varsinais-Suomen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
 puhelin 02 275 7100

Pääkonttorit

- **Helsinki**
Eteläesplanadi 8, PL 1010, 00101 Helsinki
- **Kuopio**
Haapaniemenkatu 40, PL 1127, 70111 Kuopio

Finnvera Oyj
valtakunnallinen vaihde 020 460 11
www.finnvera.fi

Aluekonttorit

■ Helsinki
Eteläesplanadi 8, PL 1010, 00101 Helsinki ■ Joensuu
Torikatu 9 A, 80100 Joensuu ■ Jyväskylä
Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä ■ Kajaani
Kauppakatu 1, 87100 Kajaani ■ Kuopio
Haapaniemenkatu 40, PL 1127, 70111 Kuopio ■ Lahti
Laiturikatu 2, 5. kerros, 15140 Lahti ■ Lappeenranta
Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta ■ Mikkeli
Linnankatu 5, 50100 Mikkeli ■ Oulu
Asemakatu 37, 90100 Oulu | <ul style="list-style-type: none"> ■ Pori
Valtakatu 6, 28100 Pori ■ Rovaniemi
Maakuntakatu 10, PL 8151, 96101 Rovaniemi ■ Seinäjoki
Kauppatori 1–3, 60100 Seinäjoki ■ Tampere
Hämeenkatu 9, PL 559, 33101 Tampere ■ Turku
Eerikinkatu 2, 20100 Turku ■ Vaasa
Pitkäkatu 55, 65100 Vaasa |
|--|--|

Pietarin-edustusto

- **Finnveran Pietarin -edustusto**
Ul. Bolshaya Konyushennaya, 4–6–8
191186 St. Petersburg
PL 95, 53501 Lappeenranta
puh. +358 405 088 956 faksi +7 812 603 2225

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Työ- ja elinkeinoministeriö

Aleksanterinkatu 4
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
puhelin 010 60 6000
www.tem.fi

- **Etelä-Pohjanmaan ELY**
Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
puhelin 020 636 0030
www.ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa
- **Etelä-Savon ELY**
Jääkärintie 14, Mikonkatu 5,
PL 164, 50101 Mikkeli
puhelin 020 636 0120
www.ely-keskus.fi/etela-savo
- **Hämeen ELY**
Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 020 636 0130
www.ely-keskus.fi/hame
- **Kaakkois-Suomen ELY**
Salpausselänkatu 22, PL 1041, 45101 Kouvola
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
puhelin 020 636 0090
www.ely-keskus.fi/kaakkois-suomi
- **Kainuun ELY**
Kalliokatu 4, PL 115, 87101 Kajaani
puhelin 020 636 0100
www.ely-keskus.fi/kainuu
- **Keski-Suomen ELY**
Cygnæuksenkatu 1, PL 250, 40101 Jyväskylä
puhelin 020 636 0040
www.ely-keskus.fi/keski-suomi
- **Lapin ELY**
Ruokasenkatu 2, PL 8060, 96101 Rovaniemi
Asemakatu 19, 94100 Kemi
puhelin 020 636 0010
www.ely-keskus.fi/lappi
- **Pirkanmaan ELY**
Kauppakatu 4, PL 297, 33101 Tampere
puhelin 020 636 0050
www.ely-keskus.fi/pirkanmaa
- **Pohjanmaan ELY**
Hovioikeudenpuistikko 19 A, PL 131, 65101 Vaasa
Ristirannankatu 1, PL 240, 67101 Kokkola
puhelin 020 636 0140
www.ely-keskus.fi/pohjanmaa
- **Pohjois-Karjalan ELY**
Kauppakatu 40 B, PL 69, 80101 Joensuu
puhelin 020 636 0110
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala
- **Pohjois-Pohjanmaan ELY**
Veteraaninkatu 1, PL 86, 90101 Oulu
puhelin 020 636 0020
www.ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa
- **Pohjois-Savon ELY**
Viestikatu 1–3, PL 2000, 70101 Kuopio
puhelin 020 636 0080
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo
- **Satakunnan ELY**
Valtakatu 12, 28100 PORI
puhelin 020 636 0150
www.ely-keskus.fi/satakunta
- **Uudenmaan ELY**
Maistraatinportti 2, 00240 Helsinki
puhelin 020 636 0070
www.ely-keskus.fi/uusimaa
- **Varsinais-Suomen ELY**
Ratapihankatu 36, PL 236, 20101 Turku
puhelin 020 636 0060
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Suomen Yrittäjät
Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

Finnvera Oyj
Valtakunnallinen vaihde: 020 460 11
www.finnvera.fi
Helsinki
Eteläesplanadi 8
PL 1010, 00101 Helsinki

Kuopio
Haapaniemenkatu 40
PL 1127, 70111 Kuopio

Työ- ja elikeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
puhelin 010 606 000
www.tem.fi